

4/84 dec årg 8 10:–

sydasien

politisk och kulturell tidskrift

Indiras sista drag
Detorer till byskolor
Sida lurar fattiga?
Himalajas vita guld
Indiana Jones

Sydasien
Box 1625
221 01 LUND

Besöksadress: Skolgatan 5 (Lars Eklund)
Telefon: 046 - 13 35 68
Teknisk redaktör: Lars Eklund
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Tryck: Infotryck ab, Malmö 1984
Register: PROGEK, Göteborg
ISSN 0282-0463

Sydasien ges ut fyra gånger per år.
Redaktionen växlar mellan Stockholm,
Göteborg och Malmö/Lund.

Redaktionen för detta nummer: Eva Johansson, Göran Djurfeldt, Sören Sommelius, Johan Tell, Per Lindqvist, Kent Andersén i Malmö/Lundgruppen.

Nästa nummer görs i Stockholm och kommer ut i februari. Artiklar och debattinlägg är välkomna. Manusstopp: 17 december 1984.

Prenumeration för privatpersoner kostar 60 kr för fyra nummer (ett år), övriga betalar 75 kr. Vi är mycket tacksamma för stödprenumeration 100 kr. Lösnummerpris numera 15.

Postgiro: 79 54 96-9 Sydasiens

Kontaktpersoner för Sydasienskommittéerna:

Stockholm:

Gerard Rikken, Ringvägen 9 A
117 26 Stockholm, 08-68 43 71

Göteborg:

Thomas Bibin, Erik Dahlbergsgatan 27 A,
411 31 Göteborg, 031-16 15 12

Malmö/Lund:

Göran Djurfeldt, Kullavägen 3,
232 02 Åkarp, 040-46 08 95

Uppsala:

Anders Forsberg, Ledungsvägen 12,
754 40 Uppsala, 018-32 78 27

Danmark:

Kate Holloway, Burmeistergade 27,
DK-1429 Köpenhamn K, 01-54 56 11

Sydasienskommittéernas plattform:

Sydasienskommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasiens och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens och i Sverige.

Omslagsbild: Detalj av Ganesha (se baksidan). Foto: Johan Tell.

sydasiens

4/84 politisk och kulturell tidskrift

Höjda priser

Vi i Sydasienskommittéerna är försiktiga av oss.

Vi höjer priserna - för säkerhets skull. Lösnumren kan inte längre kosta bara 10 kronor. I fortsättningen får du betala 15 kronor. Även abonnemangen stiger i pris. De ska kosta 60 kronor (75 för institutioner).

Priserna har legat fast i drygt tre år. Under den tiden har det blivit rejält mycket dyrare att producera tidskriften. Numera lyder räkningarna för varje nummer på nästan 20 000 kronor. Kommittéernas senaste bokslut höll på att sluta med minus i saldot. Det här räkenskapsåret kommer vi definitivt att gå med förlust - om vi inte höjer priserna.

Mot bakgrund av denna krassa verklighet är det uppmuntrande att få ökat bidrag från Kulturrådet. Med 40 000 kronor kommer vi att få en ganska solid ekonomi under 1985. Pengarna kan vi använda till att förbättra tidskriften ytterligare.

Sedan 1981 har antalet prenumaranter blivit fördubblat. De uppgår numera till 1 200 stycken. Och de fortsätter att bli fler: varje vecka hör ett par nya personer av sig.

Innehåll

Ajit Roys krönika	4
Sten Jonsson:	
Bistånd och fattigdom	8
Sören Sommelius:	
Plastbåtar till högstbjudande:	
Om fiskeprojektet Bay of Bengal ...	12
Krishna Kumar:	
Brittiskt bistandsprojekt: mikrodatorer till indiska byskolor	6
Göran Djurfeldt:	
Urholkning av den indiska författningen	14
Birgitta Göransson:	
Indien i skolan	21
Anders Davidsson:	
Sovjets fem år i Afghanistan	16
Johan Tell:	
Fem tigrar mot en björn (recension)	17
Ivo Illiste och Birgitta Göransson:	
Himalajas vita guld	18
Sören Sommelius:	
Läderindustrier förgiftar vattnet i 200 indiska byar	22
Jan Pettersson:	
Indien på kollisionskurs med Kina ..	24
Adoptionsdebatt	26
Torvald Olsson:	
Kast och klass	30
Tomas Bibin:	
Fortsatt våld på Sri Lanka	25
Eva Johansson & Johan Tell:	
Notiser från Sydasiens	31

Folkmord på stammar

Soldater och nybyggare gör gemensam sak i Bangladesh, för att roffa åt sig stamfolkens mark.

De kallar sin stöld för muslimisering, men den är i själva verket folkmord.

Utsatta är chakma och andra stammar i Chittagong-bergen.

Den 30 juni slog soldater och nybyggare till mot Chota Harina, Bara Harina, Chedoa, Garjangtali, Sogura Para och Maudong. Nybyggarna la helt enkelt beslag på risfälten. Soldaterna sköt mot de stambönder, som försökte göra motstånd. Under tumultet dog 300 män, kvinnor och barn ur stambefolkningen.

Efteråt delade ockupanterna upp stammarna i tre grupper: den första bestod av äldre och yngre män, den andra av äldre kvinnor och den tredje av yngre kvinnor. Soldaterna sköt helt sonika ihjäl alla män och äldre kvinnor. De avrundade massakern med att våldta de yngre kvinnor, som inte övergav sin tro för islam, tills de dog.

Tusentals personer lyckades fly till skogarna i bergen. En del av dem har återvänt till sina forna byar - bara för att finna dem skövlade eller beslagtagna.

Cirka 18 000 stambönder har tagit sin tillflykt till indiska delstaten Mizoram. De har lämnat allt bakom sig. Indiska myndigheter har försökt förmå dem att återvända till dalgångarna, men de vägrar av fruktan för att samma öde som har drabbat deras grannar ska drabba även dem. De har inget som helst förtroende för regimen i Bangladesh.

Det är något av årets underdrift att påstå att stammarna saknar skydd av polis och militär. Regimen i Bangladesh ger nybyggarna allt stöd. Den lägger ut miljoner rupier på att få exproprieringen genomförd.

Utan vapen och organisation har stammarna svårt att försvara risfälten i Chittagong-bergen. De bönder, som ännu har kvar sin mark, kommer att mista den inom en snar framtid.

Stamfolken hyser tro till att Förenta Nationerna ska kunna trycka på regimen. Resultaten av diskussionerna i detta världsråd lär dröja.

Indira Gandhi död

Lyckades hennes sista manipulation?

Indira Gandhi är död. Vi tillhörde inte hennes beundrare. Visserligen vill vi inte dela ut karameller som sikherna i London gjorde. Det vore att gå för långt.

Men det finns skäl att påminna om vissa drag i Indiens historia under fru Gandhi. Hennes far, Jawaharlal Nehru och de andra "författningsfäderna" ville ha ett *demokratiskt och sekulariserat* Indien.

Även Kongress-partiet var demokratiskt uppbyggt, men den inre partidemokratien var ett av de första offren: det har inte hållits val inom partiet sedan 1969, dvs tre år efter det att Indira blev premiärminister.

Också i övrigt har Indien fjärrat sig, snarare än närmat sig de demokratiska idealen. Urholkningen av rättigheterna för en anhållen att i sin egen närvaro få sin sak prövad inför domstol är bara ett litet exempel (se artikeln i detta nummer).

Undantagstillståndet 1975–1977 är det mest kända exemplet på att Indira Gandhi inte tillhörde demokratins stöttepelare i Indien. Vi behöver knappast påminna våra läsare om detta: de 10 000-tals fängslade, 100 000-tals tvångsteriliserade, och alla de hemlösa, offer för bulldozers och för Sanjay Gandhis "försköningskampanjer" i Dehli.

Det senaste exemplet på hur Kongressens högsta ledning "högaktar" de demokratiska idealen är hur man köper och säljer ledamöter i delstatsparlamenten. (Se Ajit Roys krönika i detta nummer.)

Det är mycket oroväckande att det sista offret på Machiavellis – eller rättare sagt på hans indiske motsvarighet, Kautiliyas altare, är de sekulära idealen. Kongresspartiet har aldrig varit hårt knutet till något speciellt trossamfund, tvärtom har partiet varit angeläget om att hålla sig över trosstriderna. Den främsta grunden har säkert varit att partiet varit beroende av minoriteternas röster: muslimer till exempel, eller de kastlösa.

Men i och med att Kongressen förlorat mycket av sitt stöd i södra, västra och östra Indien, har det s k hindibältet i centrala Indien kommit att bli strategiskt för utgången av det stundande valet. Men i centrala Indien har de *hindu-extrema* partierna och rörelserna haft sina starkaste fästen. I valmatematiken har det uppenbarligen varit viktigt för Kongressen att tränga in i hindu-extremismens röstbaser.

Vi kan inte frigöra oss från den otäcka tanken att valtaktiska manipulationer fått spela med i hanteringen av oroligheterna i Punjab, invasionen av det Gyllene templet o s v. Bland annat pekar fakta om hur All India Radios och TV-bolagets, Doordarshans, rapportering från Punjab förvanskats på ett uppseendeväckande sätt. (Se artikel av Pritam Singh i *Economic and Political Weekly* nr 36, 1984.) Vapenarsenalerna i Gyllene templet var t ex inte så stora och grova som medierna uppgett. Bevisen för att sikh-extremisterna i templet haft förbindelser med utlandet (Pakistan, USA), är också mycket tvevelaktiga. Författaren till den nämnda artikeln menar att nyhetsrapporteringen snedvridits för att uppamma hindu-chauvinistiska stämningar och locka hindu-sympatier till Kongressen. Mycket tyder på att han kan ha rätt. De vildsinta upploppen efter mordet ska just ses i det ljuset: stämningarna var mycket inflammmerade. Mordet tände gnistan.

Den 24 december hålls valet, så i jul får vi veta om Indira Gandhis sista manipulation lyckades – om Kongressen kan behålla sin majoritet i parlamentet tack vare ett större stöd i hindi-bältet. Mycket tyder på att det kommer att gå bra.

Indira Gandhi fick betala ett högt pris. Hon fick böta med sitt liv. Men sikhernas pris var ännu högre. Och räkningen kommer inte att vara uppgjord på länge. Det indiska folket får betala – kanske med sin framtid.

red

Ajit Roy

Köp ett parlament!

Calcutta 7 oktober

Indira Gandhi har för första gången sedan hon kom tillbaka till makten 1980, inkasserat ett jättefiasko rörande sin egen trovärdighet som politiker. Hennes fräcka försök att avsätta den i laga ordning valda Telugu Desam regeringen, ledd av filmstjärnan som blev politiker, N T Rama Rao, misslyckades katastrofalt.

Rama Rao återvände från USA, där han genomgått en lyckad hjärtoperation, den 14 augusti. Två dagar senare blev hans regering upplöst av delstatsguvernören Ramlal. Denne har ett blamerat förflutet som Kongress(I) ledare i den norra delstaten Himachal Pradesh. Där avsattes han från sin höga post av sitt eget parti, efter grava anklagelser om korruption och ineffektivitet.

Raffinerad kohandel

Vad som hänt under tiden bakom kulisserna i Andhra Pradesh var att Rama Raos finansminister, Bhaskara Rao, övergett 32 av de 200 ledamöterna i parlamentet tillhörande Telegu Desam partiet. Istället hade han i all hemlighet ingått en pakt med parlamentets 58 Kongress(I)-medlemmar.

När guvernören kallade Rama Rao till sig mötte denne upp med en trupp av 162 mot honom lojala ledamöter. Dessa utgjorde en klar majoritet av parlamentets 294 platser. Vidare erbjöd han sig att bevisa gruppens numerära övervikt inför det samlade delstatsparlamentet. Guvernören, som klart och tydligt styrdes ifrån New Delhi, tillät inte detta. Istället avsattes Rama Rao utan vidare krusiduller och Bhaskara Rao installerades som ny premiärminister för delstaten. Denne fick nu istället en månad på sig att visa att han stöddes av parlamentets lejonpart. Vad som sedan följde kunde ha varit en småstyg historia om det inte varit för dess tragiska implikationer för indisk demokrati.

Rama Rao kontaktade omedelbart president Zail Singh i New Delhi och fick audiens för att visa upp de ledamöter som fortfarande var lojala mot honom. Således

för Rama Rao mot huvudstaden med flyg, medan hans supporters höll till godo med tåg. Återigen ingrep höjdarken i New Delhi. Både flyget och tåget blev utan synbara orsaker så försenade att mötestiden med presidenten inte kunde hållas. Zail Singh fick tillika press på sig att vägra Telugu Desam-delegaterna ett nytt möte. Hursomhelst, hedersamt för den indiska demokratin, ignorerade presidenten de påtryckningar han utsatts för. Istället mötte han Rama Rao med supportrar den kommande dagen. Av presidenten fick Rama Rao inte mer än ett vagt löfte om att rättvisa skulle skipas. För inhemsk och internationell press var detta dock fullt tillräckligt. Rama Rao hade visat omvärlden att han hade majoriteten av Andhras ledamöter på sin sida.

Från Dehli för Telugu Desam-delegationen till den södra delstaten Karnataka, gränsande till Andhra Pradesh och under Janata partiets styre. De blev alla förskansade i en liten stad uppe i bergen. Allt för att vara utom räckhåll för Bhaskara Raos värvare, som med fickorna putande av svarta pengar försökte muta delegaterna att byta sida. Enligt välunderrättade journalister kunde 2½ miljoner rupies erbjudas för en enda överlöppning. Att detta misslyckades berodde nu inte så mycket på att Rama Raos anhängare besatt överdådiga moraliska egenskaper som att de fruktade vreden hos "deras" byar och valkretsar.

Under tiden samlades hela oppositionen mot Kongress(I) och alla betydande dagstidningar i en kraftfull protest mot delstatsguvernören Ramlals svekfulla insatser och mot dem på vars kommando han handlat. Ilskan hos befolkningen i Andhra exploderade i en stormvind som svepte över delstaten. Trots undantagstillstånd och polisiära ingripanden iscensattes en två dagar lång generalstrejk. Över tjugo människor dödades i sammandrabbningar med polis. Alla betydande oppositionsledare samlades i Hyderabad, för att visa sin solidaritet med de usurperade. All ilska och löje som östs över guvernör Ramlal

tvingade honom att avgå och omedelbart lämna delstaten. S D Sharma, en före detta ordförande i Kongresspartiet utnämndes till ny guvernör. Han lovade att skipa rättvisa i tvistemålet.

Indira mot väggen

Efter mycket velande hit och dit av Sharma och Bhaskara Rao-fraktionen, samlades Andhra Pradesh parlamentet efter ett långt uppehåll den 11 september. Sessionen stördes dock så mycket av Bhaskara Raos anhängare, vilka uppträdde helt regelvidrigt, att den ajournerades mycket snabbt. Händelserna engagerade nu fler och fler i hela landet och den kombinerade oppositionen utlyste en all-indisk generalstrejk till den 25 september. Internationell press, radio och TV följde hela förloppet med alla dess intrikata detaljer. Allt detta blev tillsammans för mycket för Indira Gandhi och Kongress(I) att ignorera.

Den 15 september lamslogs hela Andhra Pradesh av en generalstrejk. Nästa dag avsatte guvernören Bhaskara Rao och N T Rama Rao installerades åter. Den 20:e samlade Rama Rao hela delstatsparlamentet och vann förtroende genom att få 161 av 293 röster.

Andhra-episoden visar å ena sidan djupet av de diktatoriska intriger Indira Gandhi-klickern kan sätta i spel och å andra sidan hur folket engagerar sig för att demokrati skall råda.

Förfelad valtaktik

Indira Gandhi planerade förmodligen Andhra-kuppen med åtanke på att ha en framskjuten position inför det stundande Lok Sabha (parlamentets underhus) valet. Istället har hon fått hela delstatsbefolkningen emot sig plus att oppositionen på ett ej tidigare sätt enats mot Kongress(I). Hon har försatt sig själv i en mycket penibel situation.

Under normala förhållanden skulle landet ha en ny Lok Sabha vid utgången av den nuvarande mandattidens femårsperiod, vilket blir i slutet av januari 1985. Den Centrala Valkommitten, som formellt har ansvaret för valen, har redan börjat med de tekniska förberedelserna. Några partier, som Vänsterfronten i Västbengalen, är redan ute på fältet med listor på nominerbara kandidater. Ännu har dock inget hörts från centralregeringen. Hela landet går i spänd förväntan om valet skall tillåtas att hållas i tid. För det är så, att en kampanj lanserad av en kabinetts-kollega till Indira Gandhi, där det föreslås en konstitutionsändring för införandet av en diktatorisk presidentform, ytterligare fördjupat misstankarna om Indira Gandhis egentliga intentioner.

FOLKET VÄNTAR OCH BEVAKAR!

Översättning: Johan Tell

Fattiga luras av SIDA-projekt?

Sydasien och framför allt Indien har spelat en framstående roll i biståndsdiskussionen alltsedan femtiotalet. Den indiska massfattigdomen har ofta fått symbolisera hela u-landsproblemet. Men det dröjde ganska länge innan man på allvar började skilja mellan dessa stora *behov* av bistånd och *möjligheterna* att genomföra ett effektivt biståndsarbete. Att det finns behov behöver ju inte betyda att det finns möjligheter.

Kritik av Indienbiståndet

En vattendelare i denna diskussion var Riksrevisionsverkets (RRV:s) granskning av Indienbiståndet i dess rapport "SIDA i Indien" från 1976. Samtidigt förekom det en omfattande kritik inom SIDA av biståndet, inte bara till Indien, utan också till Pakistan, Bangladesh och Sri Lanka.

Ett huvudmål för kritiken var det s k *importstödet*, dvs att SIDA helt enkelt betalar pengar till regeringarna för att bidra till finansieringen av deras import. RRV kritiserade importstödet *ersättningseffekt*: man menade att svenska biståndsmedel finansierade import som kanske i sig var väsentlig för landets utveckling, men därigenom kunde regeringarna använda mer av sina egna medel till mindre väsentlig import, t ex av lyxvaror eller vapen.

Pakistan-biståndet avvecklades

Kritiken ledde till att importstödet till de sydasiatiska länderna minskades. Dessutom avvecklades biståndet till Pakistan helt och hållet. (Bra!) I fortsättningen skulle biståndet till Sydasiens mest bli *projektstöd*, dvs stöd direkt till enskilda projekt som i sig verkar för de svenska biståndsmålen: tillväxt, utjämning, nationellt oberoende och demokrati.

I dagarna är RRV aktuellt med en ny granskning av SIDA. Återigen granskas importstödet, som man menar tar för stor del av biståndet. Dessutom kritiserar SIDA:s handläggning av importstödet: det är slarvigt skött och missförhållandena är många: u-länderna tvingas ofta betala överpriser för importen och deras valfrihet beskärs. Ibland kryper den lokala korruptionen in också i hanteringen av SIDA-medel. Ofta främjar importstödet, och fr a det s k bundna biståndet, mera svensk export än vad det främjar u-ländernas utveckling.

På sätt och vis kan man säga att Sydasiens var ett pionjärområde, i och med att importstödet drogs ned redan i slutet av 70-talet och i och med att projektstödet blev så viktigt.

Dags att utvärdera

Nu borde det vara dags att utvärdera den senaste fasen i

biståndet till Sydasiens: projektfasen. Redaktionen för *Sydasiens* har på känn att en sådan utvärdering skulle bli ganska negativ. Vi stöder oss då på en artikel av Sten Jonsson, som vi gett en framstående plats i detta nummer. Vi stöder oss också på de projekterfarenheter som beskrivits i tidigare nummer av *Sydasiens*.

Vi skulle kunna summera vår kritik av projektstöd till Sydasiens så här: oavsett hur berömvärda målen för projekten är, så har de en tendens att *fångas in av de samhällsstrukturer de syftar till att förändra*. Vi menar alltså att biståndsprojekt till de sydasiatiska länderna blir delar av samhällen vars klass- och maktstrukturer hämmar snarare än främjar målen för vårt bistånd. Framför allt är det utjämning och demokrati som är i fara i ett Sydasiens där inkomstklyftorna bara växer, och där de auktoritära och diktatoriska tendenserna blir allt tydligare: förföljelse av folkminoriteten (tamilerna) i Sri Lanka, militärdiktatur i Bangladesh, och ytterligare undergrävning av demokratin i Indien (för ett exempel se Göran Djurfeldts artikel i detta nummer). Dessa odemokratiska tendenser äter sig in i de mest vällovliga projekt och saboterar deras stolta målsättningar, utan att SIDA kan göra mycket för att förhindra det.

Lokala myndigheter saboterar

Byskogsprojektet i Tamil Nadu i Sydindien är ett gott exempel (se *Sydasiens* nr 4/83 och 3/84). På papperet är det ett mycket vackert projekt som syftar till att de allra fattigaste i byarna skall få fördelarna av den skog som planteras. Men delstatsadministrationen och det lokala domänverket struntar fullständigt i de vackra målen, för dem är det inte de fattiga utan pappersindustrin som ska ha nytta av projektet. Vips! Där rök de svenska biståndsmålen!

I andra projekt låtsas man inte knappt att man försöker uppnå biståndsmålen. Det gäller uppenbarligen i *Bay of Bengal-projektet* som beskrivs av Sören Sommelius i en artikel i detta nummer. Det gäller också det stora *Kotmale-projektet* i Sri Lanka. (Se *Sydasiens* nr 2-3/82 samt 3/82). Detta stora kraftverksbygge är knappast till för de fattiga, utan är president Jayawardenes monument över sig själv! Dessutom kan vi inte frigöra oss från tanken att det mest av allt är en gåva från de svenska skattebetalarna till byggherren, *Skanska*, som Skånska Cementgjuteriet numera heter.

"*Fattiga luras i SIDA-projekt*," var rubriken på en artikel i *Sydasiens* 3/83 om ett s k *Food for Work*-projekt i Bangladesh. Det måste kanske bli överskriften på hela biståndsinsatsen till Sydasiens sedan slutet av 70-talet?

red

Brittiskt "bistånd":

250 000 mikrodatorer till skolor utan toalett och griffeltavla

Genom brittiskt bistånd skall 250 000 indiska skolor under 80-talet förses med engelska datorer av märket Acorn, i ett gigantiskt projekt som syftar till datoriserade läskunnighetskampanjer – i skolor som ofta saknar det allra mest elementära, som toalett och griffeltavla. Det är ännu ett direkt förtryckande biståndsprogram i en lång rad, skriver *Krishna Kumar*, som också diskuterar den genomgripande penetrering av Indiens geografi och kultur som ägt rum under de senaste två åren, genom videoteknologins inmarsch i snart sagt varje by.

För två år sedan, i november 1982, ägde de nionde asiatiska spelen rum i New Delhi. Evenemanget varade två veckor och kostade omkring tio miljarder rupier. De kritiska röster som opponerat sig mot denna slösaktiga extravagans tystnade när väl spelen var över.

Men ett beslut vilket fattades i samband med spelen satte i gång en process, vars inflytande på Indiens kulturella och ekonomiska framtid nu blir allt tydligare. Detta beslut gällde att sända TV-reportagen från spelen i färg. Fram till dess hade regeringen låtit sig nöja med den vanliga svart och vita tekniken.

Samtidigt med att man gav tillstånd till sändningar i färg-TV tillät regeringen också import av färgteveapparater och färgvideo i delar färdiga att sätta samman. Sydkorea stod för dessa monteringsfärdiga videoapparater till tjugo indiska "fabriker", vilka fick licens att producera vardera 500 apparater om året. Indier bosatta utomlands fick tillåtelse att sända hem videoutrustning. Resenärer kunde också ta med sig sådana som personligt bagage.

Videon har i dag penetrerat Indiens geografi och kultur

Trots de betydande skatter och avgifter som tas ut på denna import har videon i dag penetrerat Indiens geografi och kultur i en omfattning utan motstycke. De nyrika i städerna äger video som en ny statussymbol, småföretagare i mindre städer och i byarna köper video för att förbättra sin inkomst genom att hyra ut den och genom att arrangera dagliga föreställningar i sjabbiga visningsrum.

Dessa "videobiografer" har dykt upp som svampar på landsbygden och förorsakat ett nytt slags missbruk, särskilt bland de fattiga och de yngre. Ett stort utbud av uppskakande upplevelser erbjuds för en ringa avgift, alltifrån dataspel till pornografi.

Filmindustrin har sannerligen nått ut till folket, som nu har tillgång till de senaste versionerna, också de ocensurerade.

Damportarna står vidöppna för filmiskt skräp från USA och Europa, vilket hamnar i Indien via mellanöstern. Billiga västerländska program köps i allt större omfattning in av myndigheterna som teveprogram och kan vid sändningen reproduceras för spridning utan någon som helst begränsning.

En oåterkallelig kulturell revolution

Det som har inträffat är inget mindre än en kulturell revolution, som kommer att få genomgripande och oåterkalleliga verkningar. Upplösning av gemenskaper och familjeband är bara en aspekt av denna revolution. Mera allvarliga är utsikterna till en kulturell kolonisation av latinamerikansk modell.

Ännu återstår att se om Indien kommer att skapa en inhemsk industri för att producera den visuella teknologins hårdvara. När det gäller mjukvaran är Indiens beroende av västerländska produkter och modeller redan väl etablerat.

I ett land med en analfabetism som överskrider 60 procent kommer den nya teknologin för visuell kommunikation att ha en fantastisk genomslagskraft, i synnerhet som ett medium för politisk propaganda och billig underhållning. Televisionen och videon kommer att svara för vår tids nya opiumsorter för massorna, kommer att hjälpa dem att glömma sina egna problem för att ge sig hän i en värld av glamour och främmande symboler.

Datoriserad alfabetisering

En annan ny form av teknologi som har haft ett dramatiskt genombrott gäller datorerna, vilka nu är på väg att penetrera utbildningen. "Datoriserad alfabetisering" är nyckelordet för ännu en pseudorevolution, som under den senaste tiden tagit form i Indiens ålderdomliga och sjuka utbildningsväsen.

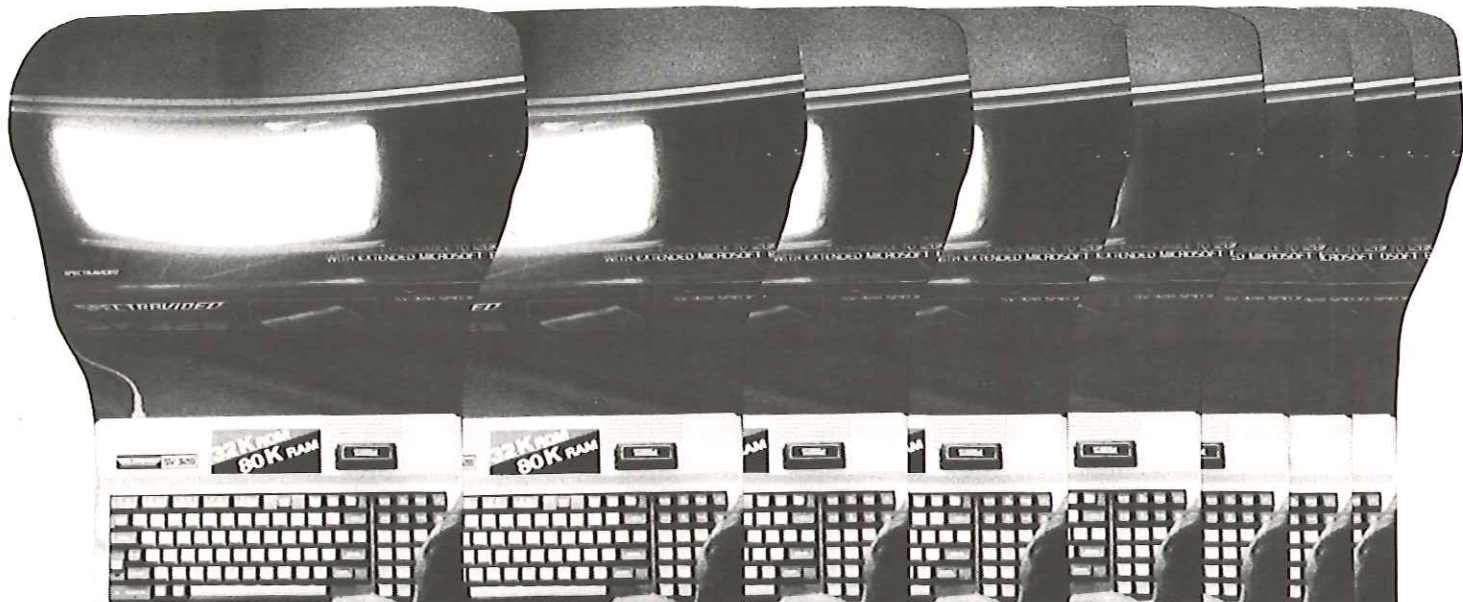
Träningsläger organiseras nu för att överföra den nya tekniken för alfabetise-

ring med hjälp av datorer till lärare och elever. I ett system som i hög grad domineras av de föreskrivna läroböckerna, av läraren och av centrala prov, propagerar man nu för mikrodatorer som ett säkert hjälpmedel för att underlätta inläring som utgår från barnet självt!

250 skolor har fått brittiska Acorn mikrodatorer

Den första sändningen omfattande utrustning för 250 sekundärskolor har kommit från England. När drottning Elizabeth besökte Indien under samväldeskonferensen förra året skänkte hon president Zail Singh fem utrustningar om sex datorer. Denna lilla gåva följdes av en vittgående

indisk-brittisk överenskommelse, enligt vilken England "skänkte" 19,5 miljoner rupier för att finansiera att 250 indiska skolor, utvalda för ett försöksprojekt med datoriserad utbildning, försågs med engelsk-tillverkade Acorn mikrodatorer.

Bolaget Acorn uppges ha gjort en vinst på 30 miljoner rupier på detta biståndsbaseerade avtal mellan Indien och England. Och mångfald större vinster hägrar i framtiden när den indiska regeringen skall finansiera nästa fas, då pilotprogrammet redan under 80-talet utvidgas för att omfatta 250 000 indiska skolor. Detta beräknas kosta tre miljarder rupier. För att kunna genomföra denna större order förväntas Acorn ge licens åt en indisk tillverkare, som kommer att fungera som dotterbolag.

Mikrodatorer till skolor utan toalett och griffeltavla

Beslutet att lansera mikrodatorn för Indiens utbildningsväsen är varken mer eller mindre än en vild och fantastisk dröm. Indiska skolor är bland världens fattigaste i sitt slag. Av de totalt 474 636 primärskolorna i landet fungerar inte mindre än 40 730 under bar himmel och ytterligare 210 489 saknar egentliga skolhus utan håller till i olika slags provisoriska skjul.^{*)}

Förhållandena i sekundärskolorna är bara aningen bättre. Tillgången på sådana grundläggande nödvändigheter som dricksvatten, toalett och griffeltavla är extremt dålig på alla nivåer. Med tanke på dessa skrämmande förhållanden är det

svårt att föreställa sig hur regeringen kommer att rättfärdiga introduktionen av dyrbara hjälpmedel, vars pedagogiska värde i högsta grad kan ifrågasättas.

Ännu ett förtryckande biståndsprogram

De brittiska mikrodatorernas inmarsch i indiska skolor är ännu en upprepning av den gamla vanliga historien om ogenomtänkta och direkt förtryckande biståndsprogram. Det hela börjar med ett "experiment"-projekt (vars framgång tas för given i förväg), när sitt klimax genom att man skapar ett "behov" och slutar med att en beroende produktion i full skala upprättas. Denna gång utspelar sig dramat i skolorna, något som understryker utbildningens användbarhet som ett neokolonialt politiskt instrument.

De kulturella konsekvenserna av datoriserad pedagogik i Indien är jämförbara med de som följer på video-boomen. Det brittiska biståndprojektet omfattar, förutom Acorns hårdvara, ett väldigt utbud av mjukvara, producerat av organisationer som BBC, The Open University och National Computing Centre of Britain.

Man tänker sig att ge datoriserad läskunnighet till indiska barn och lärare med hjälp av program, som inte har några som helst symboliska associationer till indiska villkor och problem. Dessa program kommer utan tvekan att starkt ytterligare bidra till den process av kulturell alienation, vilken redan vunnit insteg genom Indiens snabbt växande nät av television och videoapparater.

Krishna Kumar

Artikelförfattaren är verksam vid pedagogiska institutionen vid universitetet i New Delhi.

Översättning: Sören Sommelius

^{*)} Skolstatistiken har hämtats från den fjärde All India Educational Survey, publicerad 1982 av National Council of Educational Research and Training.

Bistånd och fattigdom

— kommentar till årets biståndsdebatt

När det svenska biståndet de fattiga? Det har varit huvudtemat för vårens kortlivade biståndsdebatt. Debatten aktualiserar i allra högsta grad biståndet till de svenska mottagarländerna i Sydasiens. Riskerna är att debatten drunknar i kraven på att bibehålla volymen och att allt stannar vid det gamla.

I den debatt som inleddes i DN med ett möte mellan u-landsekonomen och biståndskonsulenten Lars Erik Birgegård och statssekreteraren för biståndsfrågor Gösta Edgren var det i första hand kvalitén och biståndets fördelningseffekter som dominerade.

Birgegård och Edgren verkade rörande eniga i att den helt övervägande delen av det svenska biståndet inte gynnar mottagarländernas fattigaste grupper. Ja, än värre – i de flesta fall bidrar biståndet till att försämra de fattigas situation, eftersom det stärker de samhällsgrupper och mekanismer som håller de fattiga nere. Utsugning och utslagning ökar – inkomst- och förmögenhetsklyftorna växer, på de fattigastes bekostnad. Ett av de fyra svenska biståndsmålen, utjämningsmålet, är i praktiken helt åsidosatt.

”Omsättningsmålet”

Istället har biståndet enligt Birgegård under många år dominerats av ett femte, inofficiellt mål, ”omsättningsmålet” d.v.s. ambitionerna att sätta sprätt på tilldelade biståndsmiljoner. SIDA bär ett stort ansvar för den nuvarande skandalartade situationen. Verket vägrar att se sanningen i vitögat och uppträder oärligt och ansvarslost när man inte gör situationen klar för politikerna.

Lasse Berg förenar sig i en DN-artikel i kravet på ett huvudmål för allt svenskt bistånd – att det ska förbättra situationen för de fattigaste grupperna i mottagarländerna. Övrigt bistånd bör följaktligen stoppas. Om detta resulterar i en nedgång i totala utbetalningar är det inte något att gråta över – snarare tvärtom.

Långt ifrån allt i den påföljande tid-

ningsdebatten är värt att gå in på närmare. Men låt oss ta upp ett antal centrala frågeställningar som förekom och som verkliga har betydelse för biståndet och dess utformning.

Biståndsmålen

Hur rätt har de kritiker som menar att de sedan länge fastslagna målen för det svenska biståndet är för vaga, motsägelsefulla och komplicerade?

Enligt riksdagen ska biståndet främja en utveckling karaktäriserad av:

- tillväxt av såväl materiella som imateriella resurser
- social och ekonomisk utjämning
- nationellt och ekonomiskt oberoende
- demokratisk samhällsutveckling.

Betraktade som helhet kan man tycka att

Modern jordbruksteknik introducerad med hjälp av utländskt bistånd har gynnat de redan rika – inte sällan på de fattigas bekostnad.
Foto: Philip Boveasi/SIDAS Bildarkiv

målen ger uttryck för en ganska acceptabelt – och ambitiös – definition av "utveckling".

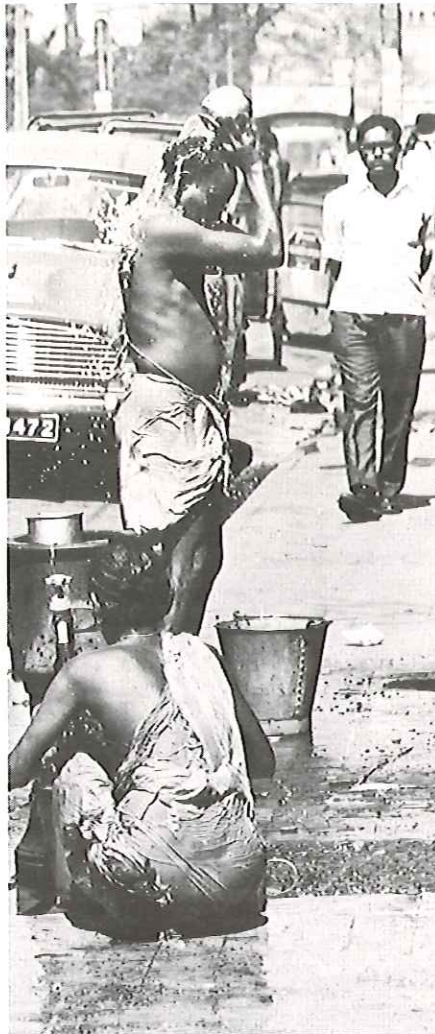
Utjämningsmålet ställer kravet att det i första hand är de sämst ställda som ska gynnas av resursutvecklingen – direkt eller indirekt. Det räcker inte med att tillförsäkra de fattiga en förbättring i absoluta termer. Förbättringen måste vara större än de fördelar som går till de bättre ställda i samhället. Kravet på att klyftorna ska minska är förvisso ambitiöst. Å andra sidan utesluter målet inte att andra samhällsgrupper också gynnas av (den biståndsstödda) utvecklingsprocessen.

I praktiken har räddningen varit den uttolkning av målen som säger att *alla* målen inte behöver uppfyllas *samtidigt* och i alla svenska biståndsinsatser. Vad värre är: Ingenstans fastslås under vilka omständigheter vissa av målen helt får förbigås, eller när ett visst mål bör ha företräde. Inte heller talas det någonstans om vilka grupper utjämningsmålet egentligen syftar på, vilken *målgruppen* är. "De fattigaste" ja, men vilken andel av befolkningen? Hur ska den avgränsas i de olika länder Sverige samarbetar med? Det utrymme som därmed lämnats SIDA att uttolka målen och lägga fast riktlinjer för det konkreta biståndet har föga utnyttjats. Vagheten och motsägelserna består. De anvisningar som finns, t.ex. för landsbygdsutveckling, följs i själva verket i obetydlig utsträckning. Så motiveras ett projekt i ett land med lite tillväxt, ett annat med lite utjämning. Biståndet till de tre huvudmottagarna av svenskt bistånd i Sydasiens är utomordentliga exempel på hur man kan blanda och ge när det gäller att sätta en ursäktande eller förklarande etikett på biståndsinsatserna.

Tillväxt och utjämning

Inte oväntat har debatten i stor utsträckning handlat om allmän ekonomisk tillväxt kontra utjämning. Tillväxtanhängarna hänvisar till att allmän ekonomisk tillväxt på sikt gynnar alla grupper i samhället. (Den s.k. "nedsipprings-teorin"). Klyftorna kanske inte minskar, men å andra sidan är det viktigt att det utvecklas överskott och grupper som är intresserade av att investera och producera. Andra betonar att investeringar i form av kraftverk, vägar och industrier är grundförutsättningar för en mera mångsidig och produktiv ekonomi, som ökar landets egen förmåga att ta itu med de direkta fattigdomsproblemen, också det "på sikt" och mera "indirekt". De som betonat utjämning och direkta satsningar på identifierade fattiga grupper i samhället har kallats för "förenklingsteoretiker" och anklagats för att bortse ifrån att "utveckling" har många dimensioner, tar för lång tid och behöver befrämjas på många olika nivåer. Inte sällan framställs utjämning och tillväxt som totalt oförenliga mål.

Som Birgegård framhåller är detta naturligtvis fel. Frågan är vems produktiva kapacitet och inkomster man stärker. Det

Både fattigdomen och klyftorna ökar i Sydasiens. Vilken roll spelar biståndet?

Foto: Paul Rimmerfors/SIDAS Bildarkiv

är säkert riktigt att mycket av det som förknippas med "utveckling", bättre bostäder, mat, hälsovård, utbildning etc. på sikt förutsätter en allsidig ekonomisk utveckling där både vägar, pappersmassfabriker och kraftverk kan utgöra viktiga delar. Men ytterst är det den ekonomiska och sociala politiken som avgör vem som faktiskt får nytta av allt det goda.

I länder som Bangladesh, Indien och Sri Lanka ger sådana satsningar under nuvarande regimer snarast negativa resultat för de fattiga. I vilket fall som helst finns det massor med andra villiga finansierare till sådana produktiva investeringar. Det finns inga skäl till varför Sverige inte skulle koncentrera sig på att *direkt* söka förbättra de fattigas situation i de länder där en seriös fördelningspolitik saknas. I länder med en mera acceptabel fördelningspolitik, som t.ex. Vietnam, Mocambique m.fl., ställer sig frågan naturligtvis annorlunda . . . Det borde för SIDA och svenskt bistånd vara en självklarhet att biståndsmålen inbördes vikt borde sättas i relation till den aktuella sociala och politiska strukturen i de länder vi samarbetar med.

Landval och landprogrammering

Frågan är om inte biståndsmålen i prakti-

ken haft mindre betydelse på utformningen och effekterna av biståndet än två andra faktorer – val av samarbetsland och den s.k. landprogrammeringen.

Landprogrammeringen avspeglar de i och för sig lovvärda ideal som lades till grund för samarbetet med U-länderna från början av 70-talet. Samarbete mellan suveräna parter, biståndet som en resurs till förfogande och stöd till landets egna utvecklingsansträngningar; mottagarlandets primära ansvar för planering och genomförande; långsiktighet och förutsägbarhet när det gäller inriktning och volym, är några av de grundpelare som skulle känneteckna samarbetet.

Kort sagt, SIDA lade sig ganska lite i. Prioriteringar och utformning svarade mottagarlandet i hög grad för självt. Sveriges bidrag till utvecklingen angavs i en årlig landram. Även om verkligheten sällan helt levtt upp till dessa ideal och SIDA:s påverkan och krav ("dialogen") och uppföljning ökat under senare år, utgör dessa principer fortfarande grunden för samarbetet med programländerna.

Man skulle ha förväntat sig att denna förtroendefulla samarbetsform borde ha kopplats till ett mycket medvetet val av samarbetspartner, inriktat på länder där förutsättningar finns för att de biståndspolitiska målen ska kunna uppnås någorlunda.

Som alla vet har detta tyvärr inte varit fallet. I en lång rad länder företräder samarbetspartnern – det mottagande landets regering och myndigheter – intressen och en politik som går stick i stäv med ambitioner som utjämning och demokratisk samhällsutveckling. De sydasiatiska mottagarländerna utgör praktexempel på en sådan situation.

Även om man kan anklaga SIDA för att ofta ha blundat för effekterna av biståndet till dessa länder, visar redan de relativt blygsamma försöken att styra biståndet till de fattiga vilka enorma svårigheter och problem som uppstår. Så länge biståndet styrs av landprogrammeringens principer är den press som SIDA kan utöva ganska begränsad. Pengarna, landramen, är ju i princip mottagarlandets. Att söka styra projekt så att de faktiskt blir till direkt nytta för de fattiga, på tvärs mot såväl nationell som lokal maktstruktur, genom en trög, fientlig och/eller korrumpierad förvaltning, är ganska hopplöst. De kompromisser som måste göras i utformning och genomförande leder ofta till att resultatet blir det rakt motsatta – stöd till dem som lever av flertalets fattigdom och maktlöshet. Här bekräftas sannerligen att bistånd inte kan förändra samhällsprocessen i stort, bara bekräfta den.

Volym och kvalitet

Till de lovordade dragen i svensk biståndspolitik har inte bara hört de ideal som representeras av landprogrammeringen. Hit hör också den låga graden av bindning till svenska varor och tjänster, och den relativt beskedliga roll som näringslivet

och exportintressen hittills spelat när det gällt biståndets utformning. Och hit hör också det faktum att Sverige var bland de första I-länderna som uppnådde etappmålet att överföra en procent av bruttonationalinkomsten till U-länderna.

Det är uppenbart att SIDAS förmåga att göra av med den snabbt växande anslagsvolymen har varit beroende av landprogrammeringen och den flexibilitet som ligger inbyggd i den. Pengar som inte gått i projekt har enkelt kunnat överföras till s.k. importstöd — särskilt i Sydasiens ofta liktydigt med direkt budgetstöd. Lika viktigt

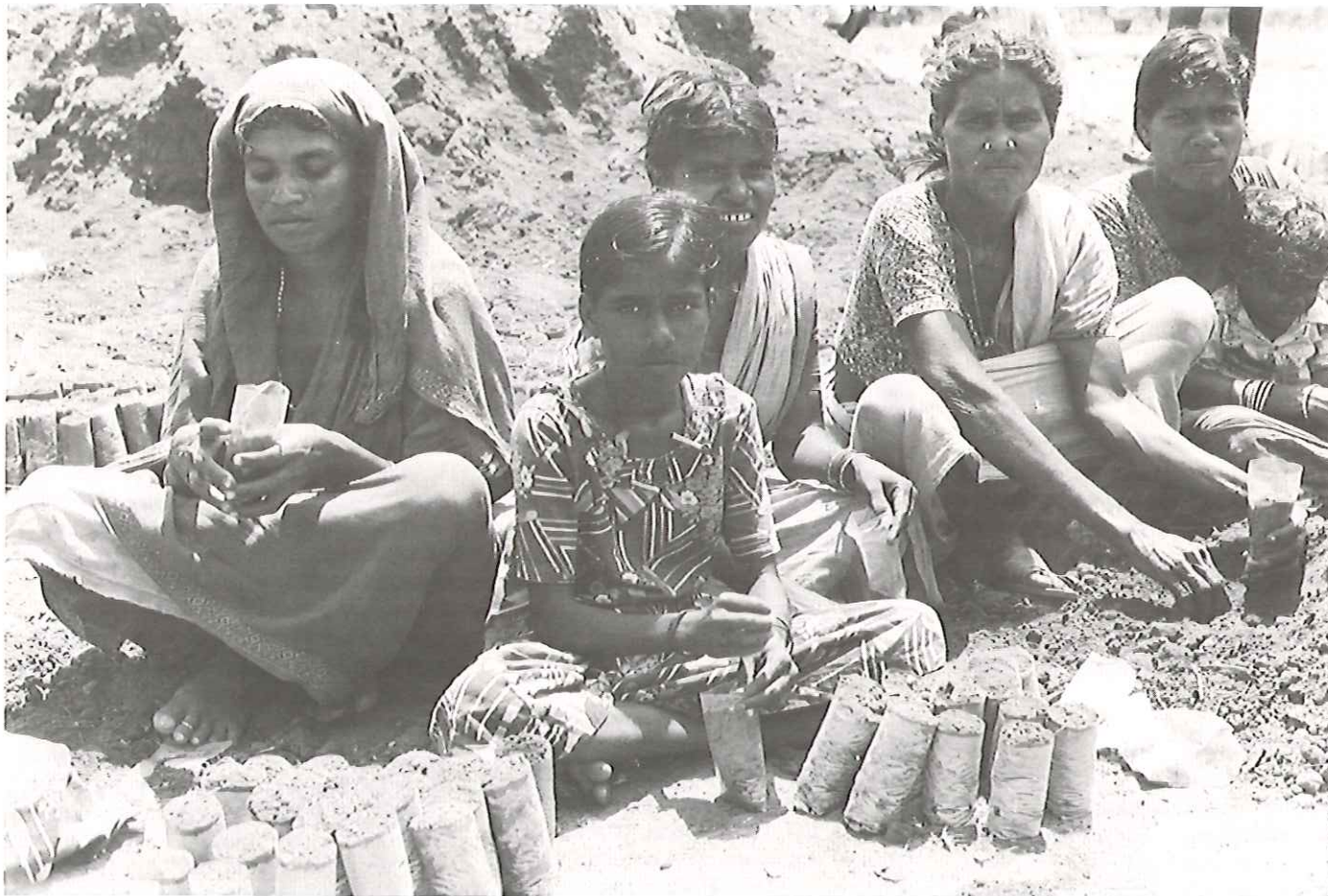
le ha råd med en procent i bistånd är naturligtvis rena hånet mot U-ländernas fattiga flertal. Men volymen måste anpassas till förmågan att övertygande använda medlen för att förbättra dessa människors förhållanden. I dag borde frågan snarast vara om *dessa fattiga* har råd med svenskt bistånd med dagens volym och inriktning.

Motstridiga tendenser

De senaste åren har inneburit en rad delvis motsägelsefulla tendenser i svensk biståndspolitik. Många av de särdrag för vilka svenskt bistånd internationellt lov-

Idag går ungefär en fjärdedel av det bilaterala biståndet till insatser på landsbygden. Men av dessa biståndsinsatser är det bara en obetydlig andel som motiverar ambitionerna i SIDAS egna riktlinjer.

En anledning är naturligtvis att sådana här ansatser är mycket svåra. De ställer krav på mottagarlandet som de ganska sällan är villiga att gå med på. De ställer krav på SIDAS resurser som blir allt omöjligare att leva upp till efter nedskärningar av personal och svällande biståndsramar. SIDA tvingas i dag i allt högre utsträckning lita till utomstående konsulter och företag för

Också i projekt som avser att direkt gynna de fattigaste kan effekterna bli tveksamma eller negativa, som här i byskogsprojektet i Tamil Nadu, Indien. Foto: Mats Sundgren/SIDAS Bildarkiv

har det förstås varit att så mycket av utbetalningarna kunnat motiveras i vaga tillväxttermer. Hade SIDA varit tvunget att följa striktare riktlinjer skulle reservationerna snabbt ha växt. I Indien och Bangladesh skulle en seriös tillämpning av utjämningsmålet, t.ex. omöjliggjort en stor del av det bistånd som hittills ställts till dessa länders förfogande.

Det är olyckligt att debatten om en-procentmålet så sällan kopplats till biståndets kvalitet. Volymen har fått ett egenvärde. Kritik av biståndets utformning och resultat har inte sällan motarbetats eftersom den kan skada biståndsviljan i Sverige och sätta anslagen i fara. Att Sverige inte skul-

dats har kraftigt urholkats. I allt högre grad binds mottagarländerna, direkt eller indirekt, till upphandling i Sverige eller medverkan av svensk industri. Det rena gåvobiståndet naggas i kanten och uppblandas genom särskilda exportkrediter.

Alltmera talas det om att det svenska biståndet ska riktas mot U-ländernas landsbygd. SIDAS egna riktlinjer för landsbygdsutveckling betonar utjämningsaspekter, och den fattiga målgruppens aktiva deltagande i planering och genomförande. Stöd till organisationer av och för de fattiga utgör ofta en viktig förutsättning. Projektens utformning måste klart återspegla de fattigas problem och behov.

att klara sina uppgifter. Hela projektet läggs ut, från beredning, personalrekrytering till genomförande och uppföljning. Saknas kapacitet att styra dessa konsulter är det inte så konstigt om det brister. I många fall rör det sig om miljöer, uppgifter och kunnande som Sverige knappast är särskilt duktig på. Vad har det svenska kemiska och mekaniserade jordbruket, den välbetalde genomsnittliga biståndsarbetaren eller den torftiga svenska versionen av "folkligt deltagande" att erbjuda Sydasiens fattigbönder och jordlösa? Generaldirektören Forsses antipati mot socialism och förkärlek till kapitalistiska marknadskrafter och privatjordbruk inger

också onda aningar.

Sydasiens

Biståndet till Bangladesh, Indien och Sri Lanka är utomordentliga illustrationer till motsägelserna i praktisk svensk biståndspolitik. Bangladesh och Indien tillhör de absolut fattigaste u-länderna med en mycket sned fördelning av makt och inkomster. Ett snabbt växande flertal lever i massiv fattigdom på landsbygden, oorganiserade, förtryckta, utsugna. I Sri Lanka har förhållandena för flertalet varit bättre, men stora grupper, som plantagearbetarna, lever under obeskrivliga förhållanden. Den nuvarande regimen är, i likhet med dem i Bangladesh och Indien, mera inriktad på allmän tillväxt än på utjämning och social välfärd. I alla tre länderna sitter rättssäkerhet och politiska fri- och rättigheter trångt.

Biståndet till dessa länder (1984/85 700 mkr) utgör 25 procent av det svenska landprogrammerade biståndet. Traditionellt har huvuddelen av landramarna utnyttjats för importstöd – bulkvaror, teknisk utrustning, maskiner. I växande utsträckning har pengarna gått till identifierbara projekt för industriutveckling eller infrastruktur. Det mest extrema fallet är naturligtvis kraftverksbygget i Kotmale i Sri Lanka, som fram till 1987/88 kommer att ta omkring 90 % av landramen. Dessa satsningar kan eventuellt, men långtifrån alltid, försvaras med hjälp av tillväxtnålet, men har självfallet inget att göra med utjämning och de fattigas nuvarande situation.

De projekt som haft som mål att nå de fattiga har ganska regelbundet kritiskt granskats i massmedia. Det stora sysselsättningsprojektet IRWP i Bangladesh och byskogsprojektet i Tamil Nadu i Indien lider av likartade problem. Ytterst går detta tillbaka på den grundläggande paradoxen i att försöka arbeta för de fattiga genom regeringar, förvaltningar och en lokal maktstruktur som har motsatta intressen. Kompromisserna och oklarheterna när det gäller mål och medel för dessa projekt utgör allvarliga hinder för att nå de svenska ambitionerna. Istället innebär biståndsmiljonerna resurser för byarnas maktelit, pengar i fickan hos en korruperad förvaltning och välkommen utländskt valuta för den sittande regimen.

I Bangladesh försöker nu SIDA att öka andelen så kallat "fattigdomsinriktat projektstöd" till åtminstone hälften av dagens landram, (145 milj. kronor). Resten ska gå till industriprojekt av särskilt intresse för svenska företag, sedan det tidigare importstödet fått svidande kritik av Riksrevisionsverket.

Men inte ens försöken att finna lämpliga "tillväxtinriktade" industriprojekt tycks vara lätta. För detta finns mängder av utländska "biståndsgivare" och Bangladesh har övernog av medel för sådana satsningar. Det blir svårt att göra av med Bangladesh-anslaget, vare sig man söker nå de fattiga eller satsar på Sveriges exportnärningar.

Visst har det talats om att söka nya kanaler för att nå de fattiga, t.ex. genom enskilda organisationer. Men sådana medel tas inte från landramen utan över särskilda anslag som redan är övertecknade av svenska enskilda organisationer. Och direkt stöd kan endast ges till lokala kvinnoorganisationer.

När därför t.ex. det internationellt kända Folkets Hälsocenter, en enskild bangladeshisk organisation söker stöd till projektförslag, som väl svarar mot de svenska biståndsmålen finns det inte mycket att hämta. Medan SIDA alltså förgäves söker finna någon rimlig, eller åtminstone inte helt skadlig avsättning för de årliga 145 miljonerna via Bangladeshs regering, saknas möjligheter att stödja arbete och projekt som verkligen skulle kunna vara till gang för landets fattiga. Danmark har snabbare dragit sina slutsatser av situationen. Bangladesh har tvingats gå med på att en del av landramen får utnyttjas för stöd till projekt genom lokala enskilda organisationer.

Förbättra biståndet

Vilka slutsatser ska man då dra? Vad krävs för att det svenska biståndet i varje fall inte ska drabba de fattiga? Vi måste kräva att:

- utjämningsmålet i U-länder med uppenbart skev fördelning och fördelningsfientlig politik sätts främst, och i inga fall fullständigt åsidosätts
- att det svenska biståndet som helhet i första hand ska gynna U-ländernas fattigaste hälft, om målgruppen inte defi-

nerats annorlunda på grundval av en politisk, ekonomisk och social analys av landet ifråga

- att landprogrammering och landram enligt hittillsvarande mönster avskaffas för länder där utvecklingspolitiken allvarligt avviker från de biståndspolitiska målen, med tonvikten på utjämnings- och demokratimålet i vid bemärkelse. Bistånd till sådana länder kanaliseras genom officiella myndigheter ställs till förfogande endast i den utsträckning som landet kan presentera och med sannolikhet genomföra projekt av direkt nytta för den avsedda målgruppen.

Som en övergångsform bör medel inom landramen snarast avsättas för stöd till projekt inriktade på de fattigas behov genomförda av svenska och lokala enskilda organisationer

- landramssamarbetet med länder som före en progressiv utvecklingspolitik ökas
- att försöken att hävda svenska ekonomiska egenintressen inom biståndet med bestämdhet avvisas, och att biståndet rensas från U-krediter och liknande tvetydigheter
- att SIDA:s resurser för beredning och uppföljning av projekt förstärks och kraven på att SIDA följer biståndsmål och riktlinjer skärps
- att biståndets totala volym återställs så snart det kan visas att resursöverföringarna kan tjäna de fattigaste intressen och behov.

Sten Jonsson

Frivilligorganisationer har ofta lättare att nå fram till de fattiga. "Medvetandegörande" vuxenundervisning i Tamil Nadu, stödd av Svenska Kyrkans Mission. Foto: Thorsten Nilsson/SIDAS Bildarkiv

En av de nya båttypen som FAO utvecklat för de tamilska fiskarna. Båten säljs till högstbjudande av fiskarna. Bilden är tagen av FAO under en provtur vid Marina beach i Madras.

I det svenskfinansierade Bay of Bengal-projektet har man konstruerat nya fiskebåtar av plast och fiberglas, i syfte att ersätta de traditionella katamaranerna. Båtarna auktioneras ut till högstbjudande. Är det klokt att ersätta en fungerande billig lokal teknik med en modern dyr och oljebaserad? Och är det rimligt att bistånd skapar "utveckling" genom ökade klassklyftor?

Plastbåtar till högstbjudande

Är det slags bistånd försvarbart som skapar "ekonomisk utveckling" och samtidigt bidrar till social utslagning och ökade klassklyftor?

I fem länder runt Bengaliska bukten driver sedan 1979 FAO ett av SIDA bekostat biståndsprogram, inriktat på det småskaliga fisket, i Bangladesh, Indien, Malaysia, Sri Lanka och Thailand. Syftet är att höja

fiskarebefolkningens socio-ekonomiska standard, i synnerhet genom att utveckla ny teknik och förbättrade fiskemetoder för kustfiskarna.

Nya båttypen av plast och fiberglas

I Indien har detta skett inte minst genom

att man utvecklat nya båttypen, mera "produktiva" än de traditionella fiskebåtarna. I Andra Pradesh introduceras en fiberglasbåt. Och i Tamil Nadu har man konstruerat en slags motorbåt av trä och plast, designad för att klara de speciella förhållanden som kustfiskarna arbetar under, med väldiga bränningar nära stranden, vågor som en svensk roddbåt inte skulle klara av.

Av Tamil Nadus 50 miljoner invånare lever över 400 000 av fiske. Fiskprodukter är också en av de största indiska exportprodukterna från Tamil Nadu, vilka för fem år sedan gav exportintäkter på över 300 miljoner rupier. Ändå är fiskarna fattiga, mycket fattiga. En majoritet av dem lever under fattigdomsgränsen.

Varför är fiskarna fattiga? FAO och SIDA menar uppenbarligen att det beror på deras "primitiva" båtar, katamaranerna.

Katamaranerna, fiskarnas traditionella båtar, består av fyra stockar, hopsurrade med rep gjorda av kokosfibrer. För den tillfällige besökaren kan de se grovt tilltyxade ut, ja rentav primitiva. Men egentligen är katamaranerna oöverträffade som god teknik i sin miljö, därtill tillverkade av lokala material och billiga.

När katamaranen går in mot stranden sköljer vågorna över den, varefter vattnet rinner ut mellan stockarna. Och på stranden kan båtarna lätt monteras i sär så att stockarna bärs bort från vattnet för förvaring.

Båtarna utauktioneras till högstbjudande

I Madras besöker jag Bay of Bengal-pro-

கட்டுமரம்

Ett låneord från tamil till svenska

I rubriken står det "kattumaram", ett ord sammansatt av "kattu" som betyder knyta eller knut, och "maram" som betyder träd. Det betyder flotte eller båt på tamil och beskriver bokstavligen det sätt som fiskarna tillverkar sina båtar – genom att knyta samman trädstockar. (Se artikel här intill). På "in-

ternationellska" har ordet förskjutits något: en katamaran är ju en båt som är sammansatt av två skrov. Men det är ändå lustigt att veta att ordet kommer från de tamilska fiskarnas enkla men funktionella båtar.

GD

Den traditionella katamaranen sammanfogad av fyra trästockar. Förutsätter "utveckling" att fiskarna utrustas med modernare båtar – eller är katamaranerna i själva verket ett exempel på god teknik, anpassad efter de lokala förhållandena? Foto: Sören Sommelius

jektets kontor på St Mary's road, där den svenska platschefen mr Engvall redovisar sina och projektets erfarenheter.

Jag frågar honom om de nya plastbåtarna är av godo, när det redan finns en fungerande bra lokal båttyp.

– Med de nya båtarna kan fiskarna gå längre ut, varigenom fångsten ökar och därigenom också fiskarnas inkomster.

Men alla kan inte äga dyra plastbåtar, drivna med bensin.

– Tidigare lät vi byarnas ledare välja ut vem som skulle få de nya båtarna. Men nu auktionerar vi ut dem till högstbjudande, efter att först ingående ha demonstrerat dem. Båten går till den som ger högsta budet.

Bistånd som ökar klasskillnaderna

Men vad innebär det? Jo att den nya resursen som tillförs fiskebyn tillfaller de rikaste i byn, inte av misstag utan medvetet. Samtidigt ökar fångsterna, åtminstone för ägaren till den nya båten. Risken är uppenbar att priserna faller och att de fiskare som fortsätter att fiska med katamaran får både lägre fångster och lägre kilopris för sin fisk. Klasskillnaderna ökar. Kan det vara ett rimligt mål för ett biståndsprojekt?

– Ja, det är sant att klasskillnaderna ökar. Men är inte detta utveckling, är det inte ett nödvändigt led i utvecklingen? Vår roll här är att betala riskpengarna genom att utveckla något nytt. Och man ska i sammanhanget inte glömma bort att dagens fiskebyar är långt ifrån jämlika, det finns de som äger flera båtar och andra som inte har någon båt alls.

Projektet i Tamil Nadu genomförs i samarbete med delstatsregeringen i ett antal utvalda byar i vad som av myndigheter-

na betecknas som "politiskt känsliga områden" utanför Madras. I byarna har fiskarna inte organiserat sig i fackföreningar. Inte heller har det stått på projektets program att försöka uppmuntra bildandet av fiskarekooperativ.

– Man talar så ofta om kooperativ. Men det fungerar inte i praktiken. Fiske är ganska speciellt, annorlunda än jordbruk. Alla kan inte äga båten. Någon måste vara skeppare.

"Upplysta" mellanhänder

Till en internationell konferens, Asiafish 83, producerade Bay of Bengal-projektets personal ett bildband på engelska, i vilket man manifesterar sin utvecklingssyn nog så tillspetsat:

"För närvarande äts en stor del av fiskebudgeten upp av välfärdsaktiviteter av olika slag. Det är en alarmerande trend, därför att det kapital som är tillgängligt för utveckling krymper. Alla tycks förena sig med välfärdsbrandkåren. Men få försöker hindra elden."

Dagens indiska fiskare är ofta i händerna på hänsynslösa mellanhänder. Men i bildbandet drömmer man om en moralisk väckelse:

"Upplysta mellanhänder (enlightened middlemen) behövs, vilka kan stå till tjänst med behövligt kapital och också kan vara villiga att ta på sig andra ledande funktioner."

När jag lämnat Bay of Bengals kontor tänker jag på ett annat samtal om fiske, när jag i Trivandrum i Kerala mötte den oppositionelle fiskareprästen Tomas Gotcheri. Han hade då nyligen frisläppts mot borgen, anklagad för att ha "hetsat folket mot polisen" i en konflikt i några fiskebyar. Det verkliga skälet, det som gjort honom till en kontroversiell person, var att

han tagit initiativet till att bilda en fiskarnas fackförening som framförallt kämpat för småfiskarnas rättigheter gentemot det mekaniserade storfisket.

– Norge gav effektiv draghjälp åt det kapitalistiska storfisket genom att introducera trålfiske, vilket genom överfiske ledde till att småfiskarna drabbades. Det enda som var viktigt var snabba profiter åt storfisket. Så fungerar u-hjälpen. Västerlänningarna tycker synd om Indien och förstår inte vilken skada de gör. De talar om välgörenhet och kristen kärlek, men vad är detta? Man tror att problemet är pengar. Och så ger man pengar, vilka indirekt nästan alltid kommer den rika klassen till godo.

Sören Sommelius

Klassiskt om fiskebistånd

Den norske antropologen Arne Martin Klausens *Kerala Fishermen* (Oslo 1968) är en klassisk studie av hur ett fiskeprojekt kan påverka fiskesamhällena längs de indiska kusterna. Här visas hur de bästa intentioner kan slå fel, när ett projekt fångas in i den lokala samhällsstrukturen. Vinsterna av projektet tillföll inte de fattigaste utan lokala stormän i fiske och fiskhandel. Det bidrog inte till att förbättra dieten för fattigt folk i området. Däremot har projektet nog spelat en roll i uppbyggnaden av den export av fiskeprodukter som idag spelar en viss roll för Keralas ekonomi.

GD

Urholkning av författningen

I ett rättsligt efterspel till oroligheterna i Punjab tidigare i år (se *Sydasiens* nr 3/84) har urholkningen av den indiska författningen drivits ännu ett steg längre. Därmed är skyddet för de mänskliga rättigheterna och demokratin ytterligare satt i fara.

Indien har en av de stiligaste författningarna i världen. Skyddet mot demokratin och de mänskliga rättigheterna står inskrivet i grundlagen.

Kritiken har ofta rests att det är långt mellan författningens vackra ord om frihet och rätt och den samhälleliga verkligheten: i Indien är miljoner människor berövade frihet och rätt och de har inte ett dugg hjälp av författningen. Tvärtom har reaktionära krafter ofta kunnat utnyttja författningen för sina syften. Ett exempel är jordägarna, som kunnat utnyttja domstolarna i sin kamp mot jordreformerna. Författningen har alltså använts för att sabotera jordreformerna.

Värd att slå vakt om

Trots detta är den indiska författningen värd att slå vakt om. Det visade sig under undantagstillståndet 1975–77, då Indira Gandhi satte stora delar av författningen ur spel. Då visade det sig att framstegsvänliga krafter också har nytta av författningen.

Det är därför oroande när det kommer nya rapporter om hur Indira Gandhis regering försöker urholka grundlagsskyddet för de mänskliga rättigheterna.

Nu senast är det *Habeas Corpus-lagstiftningen* som satts i fara. "Habeas corpus" är latin och betyder: "du må ha kroppen." Det är juristspråk och betecknar de lagar som säkrar rätten för en anhållen att, i sin egen närvaro, få sin sak prövad inför domstol.

Domaren föll undan

Det är i ett juridiskt efterspel till oroligheterna i Punjab som sikh-ledaren Sant Harchand Singh Longowal förvägrats sina habeas corpus-rättigheter i ett uppmärksammat mål som gått ända upp i Högsta domstolen. Domaren hr Venkataramaiah begick då det grova felet att falla undan för politiskt tryck. (Se *Express Magazine* 5 aug 1984). Han vågade tydligen inte utmana Indira Gandhi genom att låta Sant Longowal som är ledare för det stora Akali Dal-partiet få sin sak prövad inför domstol. Han vågade inte heller utmana sikherna genom att förklara anhållandet fullt lagligt, vilket han också hade kunnat göra. I stället skrev han: "Jag menar att dessa frågor är för stora och komplexa för en enda domare." Han försvarade sitt försök

att slippa fälla en dom, dels med att de andra domarna var på semester (!), dels med ett politiskt resonemang – vilket enligt författningens principer faller helt utanför en domares kompetens: Han såg det som sin plikt att "återupprätta freden i en av våra stora delstater (alltså i Punjab, red:s anm), känd för sitt mod, sin hengivenhet, sin offervilja och sin plikt känsla".

Rätten till en försvarare

Därefter föll det på ett femmanna-presidium med Högsta Domstolens president i spetsen – hemkomna från semestern! – att fälla avgörandet om Sant Longowals häktning. Åter föll domarna undan för det politiska trycket. Denna gång kom det att handla om rätten för en anhållen att få en försvarare.

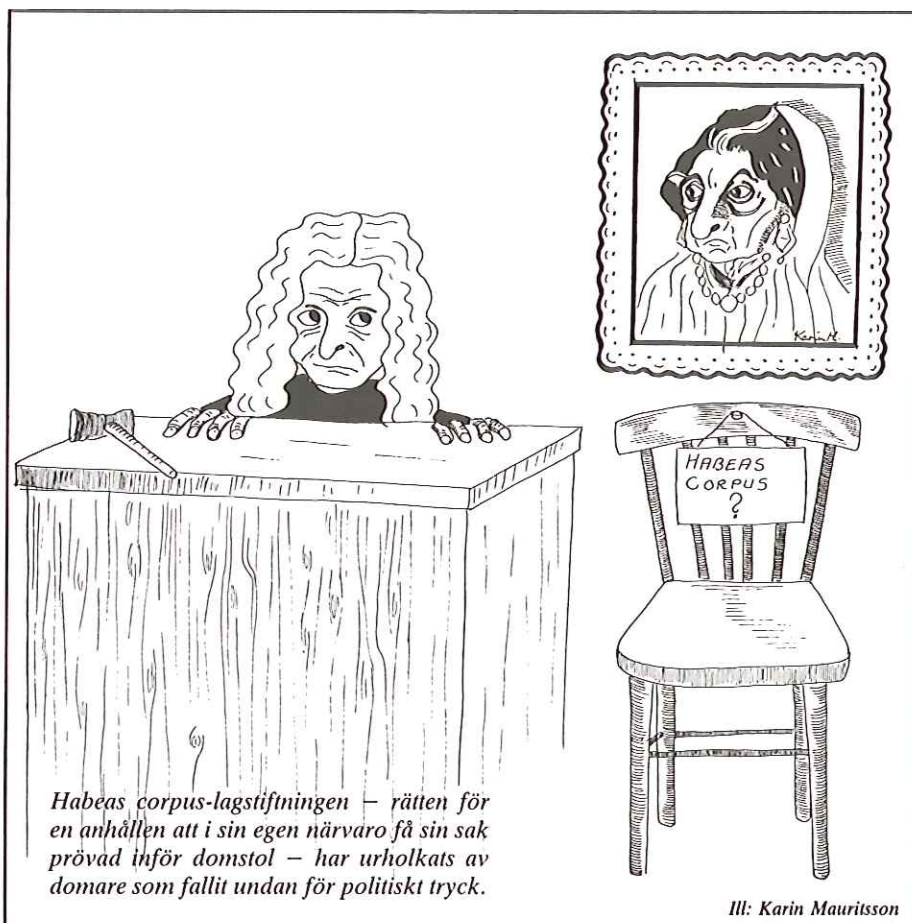
Sant Longowal var alltså inte heller nu närvarande i rätten. Det fanns bara ett meddelande från myndigheterna som sa att han inte vill ha någon försvarare utom

sitt parti. Sant Longowal hölls strängt isolerad i fängelset så det fanns ingen möjlighet att kontrollera om detta var sant, eller om det var en "vilja" påhittad av myndigheterna eller eventuellt framvingad under tortyr. Rätten beslöt att sända en kontrollant till fängelset för att höra med den svarande om detta var sant!

Första grundstötten

Med detta fortsätter urholkningen av domstolarnas självständighet mot den politiska makten i Indien. Därmed fortsätter en process som pågått under hela Indira Gandhis regeringstid. Den första grundstötten mot habeas corpus-lagstiftningen kom redan 1973 i rättegången mot naxalitleadaren Kanu Sanyal. Då beslöt en annan undfallande domare att habeas corpus inte betyder att den häktade nödvändigtvis ska framvisas för rätten. Den domaren var inget vidare kunnig i latin!

Göran Djurfeldt

Habeas corpus-lagstiftningen – rätten för en anhållen att i sin egen närvaro få sin sak prövad inför domstol – har urholkats av domare som fallit undan för politiskt tryck.

Ill: Karin Mauritsson

Indiana Jones – hjälten för en generation västerländska tonåringar – en vit övermänniska här på elefantutflykt bland de asiatiska barbarerna.

En vit övermänniska bland asiatiska barbarer

"Indiana Jones och de fördömdas tempel" handlar om jakten på den försvunna shivalingam. Likt en gud dimper den amerikanske arkeologen med samma namn som filmen ner hos de skräckslagna infödingarna i en indisk by i Himalaya. Den förste han möter är förstas en helig man, därefter grupper av svältande stackars indier.

Arkeologen Indiana Jones är 80-talets äventyrsfilmshjälte. Han är vetenskapsman och vet allt om infödingarnas religiösa riter och om god etikett både i bymiljö och vid maharadjans bord. Dessutom talar han alla språk. Han är intelligent, han är stark, han är modig. Inga hinder är för svåra för denne utpräglade övermänniskotyp.

De asiatiska barbarerna

Mot denna övermänniska ställs de indiska undermänniskorna, de asiatiska barbarerna. De rika lever i ett sanslöst överflöd. Man lönnmördar sina fiender och förslavar folket. Maharadjan håller en förslavad arbetsarmé av barn i sin underjordiska diamanthuva. De verkligt onda är "präster-na". Genom att låta barnen dricka av Kalis blod får de dem arbetsvilliga. Deras önskan är att fördriva engelsmännen ur Indien, liksom tidigare muslimerna och judarna (!).

När Indiana Jones för första gången bevitnar Kali-prästernas människooffer

(man sliter hjärtat ur den levande kroppen) grips han av en entusiasm, vetenskapsmannens hänförelse, "ingen har sett detta på hundratals år". Men snart råkar han själv illa ut, får dricka Kalis blod varigenom han kuvas, vilket markeras med att han förses med en brahminsk helig tråd över axeln.

Efter många strapatser som jag inte ska gå in på här blir förstas slutet gott. Maharadjans armé, beväpnad med kroksablar, besegras av den stolta brittiska koloniala armén (filmen utspelar sig 1935) och vår hjälte kan återlämna den heliga shivalingam som maharadjan stulit till de underdånigt tacksamma byborna.

Grovt rasistiskt enögt etnocentrisk

Filmen är grovt rasistisk och enögt etnocentrisk. Därför är det oroväckande att den har blivit en av filmhistoriens största kassasuccéer, som i år varit en långkörare också på de svenska biograferna.

Det är en av tidens mest gångbara kommersiella amerikanska regissörer som har gjort Indiana Jones, Steven Spielberg, mannen bakom filmer som "Hajen", "Närkontakt av tredje graden" och senast "E.T.". Förutom den rasistiska grundtonen lyckas han med att i sin film exponera rader av vulgärfördomar om Asien och tredje världen.

Levande ormar och iskyld aphjärna

Efter att ha sett filmen tänkte jag så här: Den amerikanske regissören och dollarmiljonären måste ha gjort en snabb tripp till Indien före inspelningen. Han får inte tag på några cheeseburgers och äcklas över den indiska maten, tål inte kryddorna, klarar inte av att äta grönsaker vars namn han aldrig hört, fasar över att inget är plastinpackat . . .

I filmen skildrar han en middag hos den elake pojkmaharadjan. Här serveras levande ormar, skalbaggar, en soppa fylld med utskurna ögon och iskyld aphjärna. Till råga på allt rapar man vid bordet.

På sitt hotellrum förskräcks regissören av en snabb kackerlacka som pilar över golvet. I filmen låter han den stackars Indiana Jones vandra genom en tunnel, där marken inte syns för ett levande myller av insekter och larver, som krälar och kryper in under kläderna.

Att flygplanen är fulla av höns i u-länderna, det vet ju alla, så också i denna film . . .

Och så vidare.

Allt detta är särskilt illa eftersom Spielberg – med sitt rykte som "barnens vän" efter E.T. – inte minst vänder sig till barn (dessbättre har filmen i Sverige varit förbjuden för barn under 15 år), som lätt suger i sig av både fördomar och äventyr.

Värst av allt är att många filmkritiker fallit pladask för anrättningen. "80-talets motsvarighet till barndomens Texas Jack och Buffalo Bill", skrev Jurgen Schildt i sin positiva recension i Aftonbladet. "Hutlöst underhållande", menade Lasse Bergström i Expressen och gav filmen fyra poäng av fem möjliga.

Filmen ökar den "anti-asiatiska hysterin"

Kritikern Jan Aghed har i filmtidskriften Chaplin gått till en svidande vidräkning gentemot sina kollegors totala aningslöshet. Han citerar i sin artikel också uttalanden från två asiatiska organisationer i USA, National Asian-American Telecommunications Association och Chinese for Affirmative Action, som riktat en skarp protest mot Spielbergs film, som de anklagar för grov rasism i sättet att skildra asiatiska folk på bio.

"Filmens allmänna tonfall underblåser västerländsk chauvinism och föreställningar om Asiens folk såsom underlägsna och barbariska", hette det i organisationernas uttalande, där man också menade att filmen bidrog till att öka "den anti-asiatiska hysterin" i dagens konservativa Amerika.

Bättre än så kan det inte sägas. Och trots detta fortsätter filmen att spela in miljoner, också i Sverige.

Det om något är djupt illavarslande.

Sören Sommelius

Sovjets fem år i Afghanistan

Det femte året av Sovjets krig i Afghanistan är snart slut, och det sovjetiska greppet om landet hårdnar. De senaste månaderna har deras styrkor utökats med 80 000 man till nära 200 000. Men rapporterna, som med sällsam gleshet når oss, talar också om det motstånd som lever.

I Pansjirdalen, nordost om Kabul, kontrollerar mujahedin åter viktiga pass och sidodalar, efter att på gerillavis ha dragit sig undan den ryska offensiven i våras. Ätminstone tillfälligt har Pansjirgerillan tillfogat invasionsarmén ett militärt nederlag, men Sovjets taktik är den brända jordens – svälten ska bli deras allierade mot afghanernas frihetskamp.

Innan våroffensiven inleddes mot Pansjir evakuerade mujahedin dalen, 60 000 motståndsmän och civila lämnade sina hem och arbetet på fälten. Gerillan visste att ryssarna skulle komma, men de anade inte hur hårt de skulle slå till.

De massiva bombningarna under offensivens första veckor drabbade urskillningslöst. Från hög höjd lade det sovjetiska bombflyget sina bombmattor över dalen i avsikt att totalt radera basen för gerillans försörjning. Och fördöelsen blev fruktansvärd, många byar och åkrar finns inte mer. Kvar ligger högar av sten och jord.

Ledaren för mujahedin i Pansjirdalen, kommandant Massoud, bedömer situationen som mycket allvarlig. Det akuta behovet mot gerillan är bristen på mat, och på kort tid kan svälten orsaka motståndskampen större problem än de ryska vapnen hittills gjort. Behovet av hjälp utifrån är enormt, men det är inte mycket mer än ord som ges till gerillans stöd.

Glöm inte Afghanistanhjälpen! Pg 54 34 04-8

*Afghanistankommittén i Lund
Anders Davidson*

"Socialistinternationelen gick ännu längre. Bruno Kreisky förklarade innan han träffade Gromyko i maj 1980 i Wien att 'västmakterna måste acceptera att Afghanistan ligger inom den sovjetiska intressesfären'. Enligt Kreisky finns det 'en sund historisk grundval för detta och att väst de facto sedan länge accepterat Sovjets inflytande över Afghanistan.'"

Sjukstuga i Peshawar i Pakistan

"Jag är 19 år gammal och heter Valiullah. Förra året var jag med i en grupp av moudjahidin som skulle angripa en rysk postering i Rocha. Klockan var fyra på eftermiddagen och vi hade hunnit smyga 300 meter in på den ryska posteringen, när en mina briserade och slet av mitt ben. En av våra afghanska läkare kom så småningom fram till mig, och med sin bajonett tvingades han skära av benet."

"I den lilla trädgården knäböjer två män mot Mecka. Det råkar vara i samma riktning som Khyberpasset, porten till Afghanistan. De knäböjer, reser sig, knäböjer igen. En helt vanlig

Fem tigrar mot en björn

Pansjir, Fem tigrars dal. Ett reportage från krigets Afghanistan.
Text: Stefan Lindgren. Foto: Odd Uhrbom (Ordfront).

"Överallt andras spår", skriver Lindgren. Han menar då inte bara färskastövavtryck ifrån ryska klackar eller täta kraterhål efter bombplan. "Andra" har genom hela historien lämnat sina spår såväl i Pansjirdalen (panj = fem, sjir = tigrar eller lejon) som i det övriga Afghanistan. Alexander var säkerligen inte den förste medan man om ryssarna säkert kan säga att de är de senaste. Hellenen ville nå den "östra oceanen", ryssarna förmodas eftersträva "varmt" vatten. Dessemellan har bl a engelsmännen sökt lägga landet till sina kolonier. Många "spår", men ännu så länge vägrar afghanerna att bli en spelpläs på stormakternas schackbräde. Pansjir är viktigt ur olika aspekter. Dels har dalen ett strategiskt läge nära huvudvägen mot Sovjetunionen, och dels var den hösten 1983 helt i Moudjahidins händer (hur det är nu är ovisst).

Enad kamp

Att gerillan är stark i Pansjir, beror bl a på att den unge, smått legendariske ledaren Massoud lyckats ena alla de grupper som kämpar mot Sovjet/Babarak Karmal. Ett enande som tvunget måste spridas över hela Afghanistan om frihetskampen skall lyckas. Att motståndet är splittrat beror främst på att det alltid försiggått en maktkamp om såväl små byar som landet i stort. Stridigheter som stått mellan stammar och stambund. Alltså en "vertikal" intressegemenskap snarare än en "horisontell" klasskamp. "Eftersom startpunkten för det afghanska motståndet inte var en enad nation, är splittringen förklarlig". Den nya "revolutionära" regimen som kom till makten 1978, och som Sovjet 1979 skickade trupper att skydda mot "bakåsträvande feodala" och muslimska krafter, var således inget annat än företrädare för en etnisk grupp. Detta Ghilzaiska pashterförbund – visserligen med en hel drös "demokratiska och utvecklingsbefrämjande" reformer i bagaget, vilka passade folket som fot i handske – stöds, och motarbetas således av människor ur alla samhällsskikt.

Krigets vardag

Lindgrens text och Uhrboms bilder förmedlar en osedvanlig närhet till människorna i Pansjir. Lågmålt skildras "vardagen": matförsörjning, skolgång, gerillaträning, giftermål, attacker och evakueringar under denna ockupation som allt mer antar dragen av ett regelrätt utrotningskrig. Samtal, dämpade som sordintoner under ett ständigt orosmoln på väg in över Hindu Kush och dess utlöpande bergskedjor, blir till vassa knivar som skär djupt, djupt i omvärldens likgiltiga dödkött.

Fusion

I denna boks text och bilder – en förnämlig layout, bortsett från att en del foton tappas mycket av sin dynamik när gråskalans valörer utplattas till tuschsvärta – ser jag traditioner vävas samman från Jan Myrdals "Rapport från kinesisk by" och Yngve Baums "Berberby". En mycket lyckad fusion!

Johan Tell

Text: Stefan Lindgren. Foto: Odd Uhrbom

scen. Men den ene har en fot av gummi. Den andre ett ben av järn."

"Det spel som idag utförs med fårkroppar, sägs en gång i tiden ha spelats med kropparna av avrättade krigsfångar. Kanske var det synen av detta skådespel som fick kejsaren av Kina att en gång skicka en expedition just till Pansjir för att köpa hästar. För övrigt skildrar Zarathustra i sin "Avesta" hur den första hästen tämjdes av människohand just i denna del av världen. Det sägs att hästarna här i många fall äter bättre än människorna, så viktiga är de – inte för ekonomin, för kulturen."

"Visst innebär tradition också förtryck, omänskligt förtryck av kvinnan. Detta är dock inget som kan ändras av revolutionsexperten utifrån utan bara av den afghanska kvinnan själv. Och hennes ställning är i verkligheten starkare än vad som görs gällande i väst och i Moskva. I många länder gör kvinnan både jordbruks- och hushållsarbetet, men här i Pansjir är det männen som går med plögen."

Himalajas vita guld

SYDASIEN har tidigare rapporterat om rovdriften på det som i Indien ofta kallas för "nationens gröna guld", träden och skogen. Det finns emellertid också något som har smeknamnet "det vita guldet", även om den beteckningen inte syns på skyltar uppsatta av regeringsdepartementet. Det är den höggradiga kalkstenen som också den finns i Himalajatrakten. Förra året skickade tre organisationer i Mussoorie och Dehra Dun i Uttarakhand, UP, en petition till Högsta Domstolen i Delhi, där kalkstensbrytningen anklagas för att grundlagsvidrigt hota de lokala människornas rätt till liv och hälsa.

Foto: Bo Illste

Landsvägsbussen från Delhi till Uttarkhand – bergsdistriktet som ligger vid Himalajas fotberg och leder mot Tibet i norr och Nepal i öster – passerar redan efter en kort tid in i delstaten Uttar Pradesh. Det dröjer inte heller länge förrän de första skyltarna som kantar huvudvägen upp till Dehra Dun dyker upp, diagonalt indelade i grönroda fält och med texten TRÄD ÄR NATIONENS GRÖNA GULD. När bussen börjar sin klättring längs den vindlande vägen genom själva fotbergen och man börjar närma sig Dehra Dun dyker en ännu större skylt upp som önskar vägfärdande VÄLKOMNA TILL DEHRA DUN – DEN DEHYDRADERADE KALKSTENENS STORA STAD. Olja kallas ju värdsamt det svarta guldet, omskrivningen av träd som det gröna guldet börjar bli rena klichén; och kalkstenen har allt oftare börjat kallas för det vita guldet.

Mussooriebergen norr om Dehra Dun har rika fyndigheter av kalksten som används för olika ändamål inom den kemiska industrin, bl.a. i stor utsträckning vid framställning av kosmetika. Kalkstenen i Uttarkhand är särskilt höggradig, vilket gör den attraktiv även i andra sammanhang. Den utvinns här genom dagbrytning, ofta i en så bokstavig mening att existerande transportvägar själva först har tjänstgjort som "ortar".

Människornas rätt till liv och hälsa hotad

Denna utvinning av kalkstenen utgör sedan förra året, för första gången i det självständiga Indiens historia, grunden till att ekologin och miljöproblemen i ett helt område är föremål för en rättegång i Högsta Domstolen i Delhi. Den sista förhandlingsomgången inleddes i juli 1984 men domslutet har ännu inte fällt.

Som käre uppträder "The Friends of Doon Society" (Doon heter den dalgång som ligger nedanför Mussoorie) och "The Save Mussoorie Society". I petitionen som inlämnats till Högsta Domstolen framförs som huvudargument att de lokala människornas (grundlagsenliga) "rätt till liv och hälsa hotas av fortskridande förstörelse av deras boendemiljö och omgivning på grund av brytningen av kalksten".

Utvinningen av kalksten i massiv skala började för ungefär ett kvartssekel sedan, och det lokala motståndets och protesternas historia är lika lång. Med tiden har området för kalkbrotten kommit att bilda ett 40 km långt, praktiskt taget sammanhängande bälte som sträcker sig som en halvmåne från Mussoorie i väst in i Songflodens upprinningsområde i öst. I själva Mussoorie ligger de två största dagbrotten Clouds End – med överste Everests stuga – och Hathipaon inom den egentliga

stadsgården, och inom promenadhåll från centrum.

"Smittkopsärr" i bergssidorna

Dagbrytningen måste inledas med avverkning av den naturliga skog som täcker bergssidorna med alla de ekologiska följder som detta har. När jakten på det vita guldet intensifierades började man i allt större utsträckning använda sig av sprängämnen; detta är f.n. det enda som uttryckligen förbjudits av Högsta Domstolen.

Redan i mitten av 1970-talet var såren i bergssidorna – populärt kallade för "smittkopsärr" – synliga på långt håll, och detta inverkar menligt på turistnäringen, en av de viktigaste inkomstkällorna för Mussoorie. (Mussoorie kallas ju för "drottningen" bland alla Indiens "hill stations", dit de som har råd flyr undan från den brännande hetan på slätterna under torrtiden). De direkta säkerhetsaspekterna börjar också uppmärksammas: stenvallinerna som svepte ner över vägarna, trafikolyckorna som förorsakades av de hänsynslöst pressade Bedford-lastbilarna som transporterade kalkstenen.

De långsiktiga ekologiska följderna uppmärksammades logiskt och tragiskt nog sist: vind- och solerosionen, sinandet av källor och andra vattendrag. Under torrtiden en katastrofal vattenbrist, och under monsunperioden den andra givna konsekvensen i sin tur: översvämningar, förslamning av kanaler med dricksvatten till människor och irrigation av jordbruksfält. Många jordbrukare har fått sina åkrar helt ödelagda, hittills har åtminstone en hel by måst överges av sina invånare.

Konflikten kring kalkstensbrytningen gick in i sin nuvarande akuta fas 1982 när ett flertal gruvlicenser utgick efter en arrenderperiod på 20 år. De skulle egentligen inte ha förlängts av UP-regeringen men 22 av bolagen utverkade genom lokala domstolar och delstatens egen högsta domstol s.k. "stay orders", vilka tillät dem att fortsätta exploateringen.

Ökande vattenbrist

I början av augusti 1983 fanns under fyra dagar inte en droppe vatten i dricksvattenkanalerna till Dehra Dun. Orsaken till vattenbristen är vid det här laget egentligen tvåfaldig. Först och främst inverkar naturligtvis sinandet av vattenkällorna. Två ledande funktionärer vid vattendepartementet redogjorde i november 1983 för en "mycket farlig och uppseendeväckande minskning av vattentillförseln". Vattenflödet i Bijapurkanalen (en av huvudkanalerna) hade från april 1964 till april 1982 minskat till knappt hälften. (Samtidigt var man under monsunperioden tvungen att anställa en tillfällig arbetsstyrka för hundratusentals rupees för att arbeta dygnet runt med att rensa bort slammet som föddes in i kanalerna).

I andra hand har nyetablerade industrier börjat kräva och få allt mer av det tillgängliga vattnet. 1980 förklarades hela Doon Valley vara en "industriellt efterbliven region" och den därefter upprättade planen avser etablering av 26 nya industriella enheter i Doon Valley, av vilka hälften är baserade på kalksten. Våren 1984 fick Ranipokhri-områdets befolkning reda på att drygt en tredjedel av deras i dag otillräckliga vattentillgångar kommer att avledas till V. S. Cement-fabriken som är under uppförande. Samma gäller energin: t.ex. kräver endast de tre industrierna som skall uppföras i Rajpur-området omedelbart norr om Dehra Dun 80 % av hela den nuvarande energitillgången (32 MW av de idag producerade 40 MW).

Kraftiga luftföroreningar

Vid sidan om vattenfrågan har de redan idag uppförda gamla och nya fabriker förorsakat luftföroreningar som har medfört en radikalt försämrad (hälso)situation. Den berömda utsikten från Mussoorie ner mot hela Doon Valley och längre bort ändå är idag ett minne. Man häpnar när man hör äldre människor berätta att man tidigare under riktigt klara dagar kunde skönja Qutab Minar tornet i Delhi från toppen av Hathipaon.

Test som på indiska miljövärdhetsdepartementets uppdrag genomfördes av prof. Panesar vid Rispana-bron i Dehra Dun (där tre av de största skolorna och ett stort sjukhus ligger) visade på luftföroreningar som 2,5 gånger översteg de lagliga maximigränserna. En av de största nyetablerade cementfabriker (ARC Cement Company) har inte installerat en enda skyddsåtgärd för att kontrollera och minska sina utsläpp. Hela Doon Valleys meteorologiska villkor och förutsättningar är dessutom sådana att industriutsläpp hålls kvar i dalen.

Det är alltså inte förunderligt att människorna i hela Mussoorie-Dehra Dun trakten känner att själva grunden för deras liv – vattnet och luften – är direkt hotade.

"Framstegets hjul"

Hur resonerar man då från den andra sidan, den som främst företräder gruvintressena? Vilka argument blir framförda?

Den 11 februari 1984 höll "The Doon Science Forum" ett stort symposium, där man försökte sammanföra och belysa alla aspekter som berör Doon Valley. En broschyr har publicerats från symposiet som innehåller sammandrag av alla föredrag och anföranden. Ett av inläggen kom från ordföranden för en av de två stora sammanlutningarna för kalkstensbolagen:

"Bergens skönhet kan ses hos hammaren och spaden, hos arbetarnas svettiga ögonbryn, hos de leende barnen i dalen, vilket allt åstadkoms av kalkstenen som denna dalgång erbjuder". – "Att stoppa denna industri från att fortsätta kommer att vara

likabetydande med att hejda framstegets hjul inte bara i den här dalen utan i hela landet”.

Vi har ingenstans, varken i andra artiklar eller rapporter eller vid lokala besök eller samtal med andra människor kunnat hitta en bättre sammanfattning av de två huvudargument som används. I första hand gäller det alltså estetiken – problemet framställs som om det vore en fråga om bergens utseende, vilket kan tänkas intressera endast ett fåtal människor under en begränsad turistsäsong. Det ligger också i högsta grad i kalkstensbolagens fortsatta intressen att begränsa hela frågan till att synas vara ett estetiskt problem. (Samtidigt som den egentliga skönheten ju sitter i arbetsredskapen och deras användning, vilket ger svettiga ögonbryn men också – leende barn).

En av licensägarna, A. Dean, skyndade redan tidigare att på egen hand gå i bräschen och rätta till hela saken genom att måla de från huvudvägen synliga väggarna i sitt kalkstensbrott gröna och stoppa lövruskor i sprickorna. Och mot- eller kompromissförslaget från kalkstensbolagen har också varit att man skulle sluta med brytningen längs huvudvägar och flytta kalkstensbrotten till ”andra sidan berget”, där de inte längre skulle vara så bokstavligen iögonfallande.

Bröd eller rosor?

Det andra argumentet är det riktigt tunga sluggerargumentet, och här gäller den avgörande frågan: är man för eller emot utvecklingen? Vem vågar argumentera mot ”utvecklingen” där utvecklingen är ett skriande behov? Det finns en både tragisk och brutal aspekt hos denna ständigt framförda och inhamrade antingen-eller-fråga. Tragisk därför att den vänjer folk att börja tro att det verkligen bara finns två varandrat uteslutande alternativ: antingen bröd eller rosor. Och hur vackra rosor än må vara att se så måste man ju inse att de inte går att äta. Brutal därför att den används för att köra över och tysta tvivel, frågor, kritik – och även alternativa förslag.

Det belyses mycket klart när vi tittar på frågan om etableringen av 26 nya industriella enheter i Doon Valley som definierades som en ”industriellt efterbliven region”.

Tvivlet: är påståendet verkligen sant och rättvisande? (Det finns i UP endast ett distrikt som har klart större industriproduktion: Ghaziabad som i sin tur är nästan en ”satellit” till industrimetropolen Delhi). **Frågor:** kan Doon Valley med bl.a. sina speciella meteorologiska förutsättningar och den kris som den pågående kalkstensbrytningen redan förorsakat, kan detta Doon Valley absorbera 26 nya industrier? **Alternativa förslag:** flytta åtminstone en (större) del av nyetableringarna utanför själva dalgången och bevaka att reningsanordningar och andra skyddsåtgärder blir installerade från början.

”Man or monkey?”

För en tid sedan gällde den mest uppmärksammade enskilda miljöstriden i Indien Silent Valley i Kerala. I Silent Valley ligger det enda större regnskogsområdet i Indien utanför Assam och Elverket i Kerala hade redan börjat uppföra ett kraftverk. Förespråkarna för projektet ställde frågan i sin mest tillspetsade, segervissa och arroganta form gentemot kritikerna och motståndar-

na: vems sida står ni på? På några apors sida som ska fortsätta att hoppa och tjattra i Silent Valley eller står ni på människornas och utvecklingens sida? (”Man or monkey?” som det kunde sammanfattas på engelska).

Samtidigt med upptrappningen av konflikten har den första ekologiska undersökningen med en samlad helhetssyn på situationen i Doon Valley hunnit genomföras. Också den undersökningen har gjorts på uppdrag av Indiens miljövärddepartement och har två oberoende forskare som huvudförfattare: **Jayanta Bandyopadhyay** och **Vandana Shiva**, ”The Doon Valley Ecosystem – A Report on the Natural Resource Utilisation in Doon Valley”.

Förutom helhetssynen har denna rapport också den ojämförligt mest detaljerade sammanställningen av tillgänglig statistik om vattenförsörjning, skördeminskningar, nedgång i boskapsantal, trafikolyckor, luftföroreningar m.m.

Vid läsning av rapporten och under samtal med författarna upptäcker man en synnerligen intressant ”nyhet”. Kalkstenen i Mussooribergen har en viktig funktion, fram tills nu inte riktigt uppmärksam, i den totala vattenförsörjningen. På grund av speciella geologiska förutsättningar för kalkstenen i den relativt unga Himalajakedjan fungerar kalkstenen som en gigantisk vattenreglerande reservoar eller ”svamp” som fångar upp, förvarar och släpper ifrån sig vatten. Det är alltså inte ”bara” fråga om de ”vanliga” erosionsriskerna, jordskred, andra följder av skogsskövling osv. i samband med kalkstensbrytningen.

Kalkstenen är mer än något annat själva livsnerven i Doon Valley. I analogi med detta och hypotetiskt – men rimligen – måste den ha samma funktion i andra delar av Uttarkhand och även Himachal Pradesh, där det också finns stora fyndigheter av kalksten.

Ekologiska undersökningar

Vi frågar Jayanta och Vandana om de har några metodiska synpunkter på ekologiska undersökningar. De betonar två aspekter särskilt: att det är svårt och vanskligt men mycket viktigt att arbeta sig fram till en verklig helhetsuppfattning, där man upptäcker och ser alla beroendekedjorna och länkarna; ofta kan nog så ambitiöst upplagda ekologiska undersökningar ha ett alldeles för snävt grepp. För det andra

kommer den konventionella ekonomin obönhörligen till korta när man definierar och analyserar lösryckta bitar ur en (ekologisk) helhet; i synnerhet visar detta sig när man ska väga tillgångar som har ett högt (kortsiktigt) bytesvärde på marknaden (som t.ex. kalksten) mot tillgångar som har ett lågt bytesvärde på marknaden men ett mycket högt (långsiktigt) nyttovärde (som t.ex. vatten och luft).

The Doon Valley Ecosystem-rapporten är också inlämnad vid Högsta Domstolen i Delhi. Men situationen är mycket komplicerad, domstolen har anlitat en egen grupp på tre ekologiska experter som konsulter. Alla konflikter, intressen, sannolikt också påtryckningar och manipulationer framgår av att denna grupp inte har kommit med ett samlat utlåtande (inte ens ett sammanhållet utlåtande med reservationer och individuella tillägg) utan lämnat två fristående rapporter som på avgörande punkter går radikalt isär. En av rekommendationerna från prof. Valdiyas sida (som inlämnat en individuell rapport) går ut på att fortsätta dagbrytningen av kalksten i båda de yttersta ändarna av det nuvarande bättet, dvs. å ena sidan inom Mussoorie stadsgränser, och å andra sidan inom upprinningsområdet för floden Song (biflod till Ganges). Uttagsvolymen från detta nya område föreslås till 7 miljoner ton under 5 år (uttaget har hittills varit ca. 1 miljon ton per år från hela det 40 km långa bättet!)

Kraftverksbygget i Silent Valley kunde stoppas. När det gäller den allmänna skogsskövlingen i Uttarkhand har man börjat förstå den långsiktiga ekonomiska betydelsen av att ha en skog som ”bara står där” i kall- och upprinningsområden och på bergssluttningarna.

Chipko-aktivister stoppade ett kalkstensbolag

Jakten på det vita guldet är lockande – och den är i gång. I maj 1984 förhindrade Chipko-aktivister och andra lokala bybor att ett av kalkstensbolagen helt sonika satte igång med brytning långt inne i Tehri-Garhwal distriktet, verkligen bortom turiststråket. Men från Himachal Pradesh har det redan rapporterats om både ”hit and run operations”, och att ansökningar om gruvlicenser samlas i högar på delstatsregeringens bord. Den nuvarande regeringschefen har förbjudit plantering av eucalyptus inom statsägd skogsmark och inom ramen av byskogsprojekt. Om kalkstenen sade han (11 april 1984) att det ”inte vore rättvist att inte låta dessa naturresurser komma människorna i Himachal Pradesh tillgodo”.

För miljökampen i Indien – och som juridiskt prejudikat – kommer Högsta Domstolens beslut i Delhi att vara av stor betydelse.

Ivo Hliste
Birgitta Göranson

Martin Rosenqvist spelar indisk bonde i sin sjätteklass i Höör, när Kaousalya och Martine från Indien kommer på besök. Martin som i Tamil Nadu organiserar stenarbetare "spelar" här en rik godsägare.

Foto: Eje Berndtsson

De flesta eleverna håller krampaktigt ena handen för munnen. Somliga stirrar stelt rakt ner i bänkklocket. Andra far runt ett halvt varv på stolen och vänder ryggen åt gästerna och deras instrument. En del tappar kontrollen: fnissen och skratten exploderar på allt fler håll i klassrummet. "Va e de här för någe!?"

Jo, jag måste nog konstatera – det är tydligen inte längre magen som har svårast att acceptera det som är främmande. För de allra flesta tonåringar vi möter är det i stället ÖRONEN! När Martine och Kousalya spelar och sjunger en arbetsång på tamil, då överfaller de uppenbarligen våra västerländska öron med så chockerande annorlunda klanger att många i förvirringen börjar fnittra hejdlöst. Otivelt kommer många av eleverna sent att glömma dessa lektioner. Men vad är det egentligen de minns? Att sången lät så konstigt eller vad den handlade om?

Vi sitter och pratar under förmiddagens fikarast. Två lektioner på mellanstadiet är redan över. Ytterligare två väntar före lunch. Så samma program på eftermiddagen. Därefter några timmars andhämtningspaus – sen är det dags för kvällsprogrammet med gästspel i en studiecirkel

– Vad tror du eleverna får för bild av Indien under era besök? frågar jag Martine.

Han drar på svaret.

– Ärligt sagt så undrar jag själv samma sak . . . Jag kom hit med ambitionen att berätta så mycket som möjligt om så mycket som möjligt. Jag tänkte att fakta om orättvisor skulle ge förståelse för kampen mot orättvisorna. Förra veckan, uppe i Ådalen, jobbade vi bara med högstadiet – skönt! Man kunde prata och resonera. Jag hade en känsla av att jag visste vad jag hade överfört för budskap.

Varför är artiga barn tysta?

– Men eleverna var ju så tysta! inflikar Kousalya.

– Ja, efter hand började vi känna oss osäkra. Går det vi vill förmedla verkligen fram? Berörs eleverna? Varför visar de inga reaktioner?

Martine och Kousalya tycker att en typisk svensk klass består av tysta elever med stela, uttryckslösa ansikten och nollställda lärare.

– Det är först nu vi börjat förstå! suckar Kousalya. Vi trodde att eleverna egentligen helst ville hålla på med något annat. Men det är nog mera ert svenska sätt att vara artiga och visa uppmärksamhet – alltså att vara tysta . . . Hemma hos oss gör man nästan tvärtom när man visar uppmärksamhet – man pratar, och man pratar mycket och högljutt!

Barnen spelar stenarbetare

Efter mötet med den svenska "stelheten" gjorde Martine och Mousalya om sitt program. De la in korta grupparbeten, "knep & knåp" och dramatiseringar. Husgeråd, kläder och redskap användes i sina rätta sammanhang av eleverna, när de själva fick spela en stenarbetarfamilj som tvingas gå till storbonden och be om lån. Arbetsångerna blev ett sätt för den här familjen att berätta om sin kamp för att komma ur förtrycket.

Nu blev det fart på den stelaste skolklass! Hjärtliga skratt med kamraterna åt vårt handfallna sätt att använda indiska bruksföremål – inte längre oförstående fnittr. Igenkännande utrop när spaden man själv använt också dyker upp hos kooperativmedlemmarna på diabiliderna – inte längre kommentarer om "primitiva" redskap. Sista turnéveckan, i Skåne, är det till och med somliga klasser som ber att få höra mer musik och mera sång!

– När vi först frågar "Vad vet ni om

Indien?" kommer nästan alltid svaret att "Indien är ett fattigt land". Vi hoppas att vi lyckats förändra den bilden så att svaret i stället åtminstone blir att "Indien är ett rikt land med mycket fattigdom". Om vi dessutom förmått förmedla att människor verkligen aktivt arbetar med att förändra sin situation – och att det går! – då har vi lyckats med den här turnén. I en artikel om oss stod det, att vi efter skolkampanjen skulle återvända hem till vårt "till synes hopplösa arbete bland den fattiga befolkningen". Så är det ju inte alls! Det är precis det här vi vill eleverna helst ska ha insett: att det arbetet inte alls är hopplöst utan det mest hoppfulla vi kan tänka oss!

Birgitta Göransson

"road-manager"

PS. Jag har en gång tidigare mött dessa okontrollerade utbrott av förvåning och skratt inför en främmande sång. Det var i en indisk byskola. Jag hade lovat sjunga något typiskt svenskt, men överröstades efter halva "Den blomstertid nu kommer . . ."

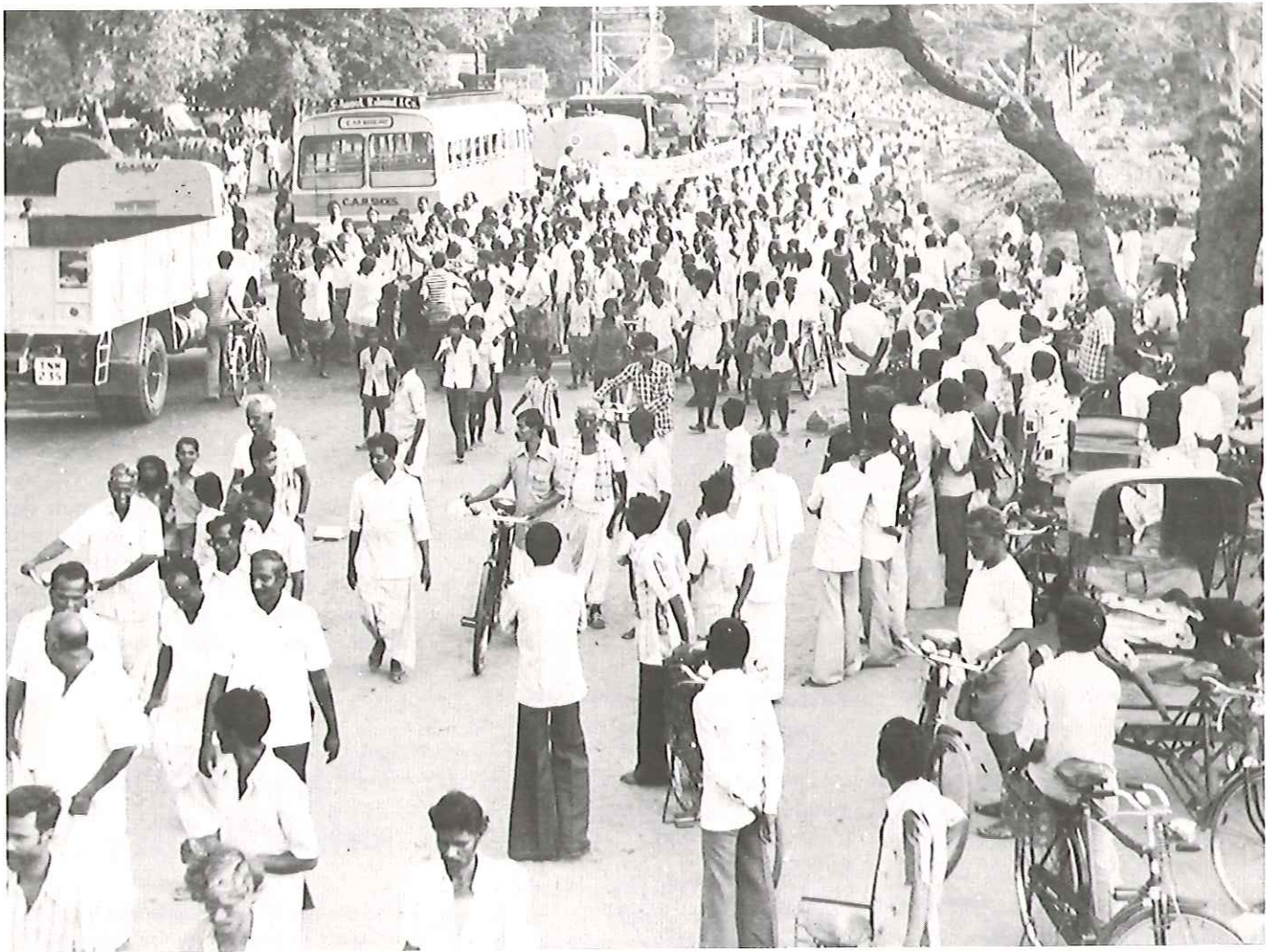
Organiserar saltarbetare

Martine och Kousalya, gifta med varandra, arbetar i Tamil Nadu i Indien inom den av svenska Svalorna stödda organisationen VCDS (Village Community Development Society), som arbetar i ett hundratal byar 15 mil söder om Madras. VCDS arbetar bl.a. med att organisera saltarbetare i fackföreningar och med att stimulera stenarbetare att bilda kooperativ. På en av SIDA bekostad resa i Sverige för de under en månad land och rike runt för att i svenska skolor berätta om sitt arbete. Birgitta Göransson, lärare på Sandöskolan reste tillsammans med dem.

Besök från Indien.

Den 26/9 1984 fick vi besök från Indien. Det var en kvinna och en man som var gifta. Båda var indier och var med i föreningen Svalan i Sverige och VCDS i Indien. När vi kom in i klassrummet var det fullt med indiska grejer på bänkbarna. När vi hade satt oss berättade de för oss om nästan "slaveri" av de kastlösa. Sen fick jag och Maria H gå fram och bli ut oss till ett indiskt par. De fotografade dom oss. Sedan berättade vi på diabiliderna om stenbrotten, deras hus och deras heliga träd. I slutet spelade indiern flöjt. Det var jätteroligt att dom kunde komma ihjäl för jag.

Martin Rosenqvist 66

Demonstrationen den 5 juni i år har nått staden Ambur i Tamil Nadu. På den enda banderollen står det: "Vi vill ha rent dricksvatten".

Foto: Okänd indisk pressfotograf.

Läderindustrierna förgiftar 200 byars vatten

Förmedlat av det multinationella kapitalet kommer lädret från de indiska "heliga korna" till användning i Europa, i kostsamma skinnsoffor, i jackor och skor. Läder är Indiens tredje viktigaste exportvara. Kromteknologin vid garvning har genom industriernas utsläpp lett till att vattnet i 200 byar med 300 000 människor i Tamil Nadu blivit förgiftat, berättar Narayanamurthi, indisk ingenjör, bosatt i sin hemby som är en av de drabbade, under ett besök i Sverige.

"På morgonen när vi gav oss iväg var vi tio stycken. Vi hade med oss levande fiskar, tidtagarur och trummor. Vi gick från by till by. I varje by slog vi på trummorna och samlade folk till byns mötesplats. Sedan hämtade vi upp vatten ur deras brunn och lade den levande fisken i vattnet utan att säga något. Vi tog tiden hur länge fisken levde i vattnet, det blev ofta inte mer än

sju, åtta sekunder. Utan att säga något fortsatte vi vidare till nästa by. Vi var tio på morgonen. Men på kvällen var vi 20 000 människor i en väldig demonstration."

Narayanamurthi, som av sina vänner mest kallas Nani, sitter hemma i mitt kök i Lund en regnig oktoberkväll och berättar om en märklig demonstration i North Ar-

cot i den indiska delstaten Tamil Nadu i somras, den 5 juni, på FN:s miljödag.

– Polisen skickades ut mot oss. Men man vägrade att arresteras oss. Vi dricker ju också vattnet, sa poliserna. Det var inte heller något bråk, vi ropade inga slagord och hade en enda banderoll. På den stod det "Vi vill ha rent dricksvatten". Men på kvällen, då vi var 20 000 människor,

20 000 förbittrade människor, tvingades tjänstemännen ut ur sina kontor. Jag såg kvinnor som bar vatten med sig i krukor och som i vrede krossade krukorna framför tjänstemännens fötter.

Varför dog fiskarna?

Men varför dog fiskarna? Vad var det som hade förgiftat vattnet i brunnarna?

Läderindustrin svarar för tio procent av Indiens export och är därmed den tredje viktigaste exportvaran, mera betydelsefull än textil. I Tamil Nadu dominerar läderindustrin stort när det gäller exportprodukter. 1976/77 exporterades läder för närmare två miljarder rupier från Tamil Nadu, motsvarande en tredjedel av delstatens samlade exportvärde.

Den industriella läderproduktionen initierades av engelsmännen i början av 1900-talet, för att förse den brittiska armén med lädervaror, i framförallt tre områden, i Calcutta, Uttar Pradesh och Tamil Nadu. Längre arbetade industrin med vegetabiliska oljor och med salt för garvningen. Men när de nödvändiga träden huggits ner började man söka nya metoder och för dryga tio år sedan fick kromteknologin vid garvning sitt genombrott i Tamil Nadu. Garveriernas utsläpp påverkade direkt och drastiskt tillvaron i de kringliggande byarna.

– Jag minns en skördefest i min by omkring 1970, berättar Nani. Några bönder var mycket nedslagna, de hade inte fått någon skörd alls. Siarna rådde dem att offra till byguden. Men det hjälpte inte. Nästa år hade ännu fler drabbats.

Bönderna blev arbetare på läderfabrikerna

Det blev en chock för bönderna när de fann att inget växte på deras fält. Till en början förstod de inte orsaken, att garveriernas utsläpp förgiftade vattnet.

– Under några år var jag borta från min by. När jag kom tillbaka 1980 hade hela det ekonomiska systemet förändrats, bönderna hade blivit fabriksarbetare. Läderfabrikerna hade köpt upp böndernas mark och gett dem jobb i fabriken. Det var ingen som klagade.

Stora mängder vatten går åt för garvningen, 80 liter behövs för ett kilo läder. I takt med industrins snabba tillväxt har problemen accelererat. I dag lever 300 000 människor i ett område med 200 byar, vars brunnsvatten blivit förstört.

På de största fabrikerna, många med stora investeringar av utländskt kapital, arbetar 5 000 man. Den dagliga produktionen kan uppgå till 15 ton läder, varav 80 procent exporteras, också till Sverige. I vattnet har uppmätts 5 000–9 200 mg krom per liter (tillåtet värde är 2 mg) och 2 000–20 000 mg klorid (tillåtet gränsvärde 600 mg).

Ammade barn får kraftiga diarréer

Fiskarna dog på några sekunder. Och människorna tar skada. En sjukdom som

Ecco-skor av indiska kor

Reklamkampanjen från Ecco har verkligen lyckats ge deras skor en tidsenlig "image" av naturlighet och anti-kommersialism. Men det har inte stått något i annonserna om att ovanlädret till många Ecco-skor tillverkas i Madras i Sydindien. Det visste inte alla de som går omkring och känner sig sunda i fotriktiga skor, att lädret kommer från heliga kor!

Det var elever från den resande folkhögskolan i Skurup som rapporterade om detta när de kom hem från årets Indien-resa. "Danmark är en luring, Danmark är en luring", sjöng de i globalradion. De hade nämligen upptäckt att marken för Ecco:s exploatering av låglavlönade läderarbetare hade beretts av ett danskt biståndsprojekt, som passande nog hade syftat till att modernisera läderindustrin i Sydindien. "Fler än SIDA är en luring", hade de också kunnat sjunga.

Göran Djurfeldt

blivit utbredd i dag är mjölkdiarré. Ammade barn får direkt kraftiga diarréer och kräkningar, blir undernärda från födseln eller dör. Det finns ännu inga omfattande medicinska studier av befolkningen i de 200 byarna. Men man har konstaterat en kraftigt ökad frekvens av missfall, liksom flera fall av cancer. I några byar konstaterades att en tredjedel av barnen under tolv år hade kraftigt nedsatt syreupptagningsförmåga.

Bönderna som förvandlats till arbetare i läderfabrikerna är särskilt illa utsatta, eftersom de arbetar utan handskar och skyddsmasker. När de bildade fackföreningar hette det att det var ett religiöst problem, eftersom fabriksägarna är muslimer och arbetarna hinduer. Många har blivit utkastade från fabrikerna. Dessa försöker nu till större delen försörja sig som illegala skogshuggare i de statliga skogarna.

I dag kommer lädret från de indiska "heliga korna" till användning i Europa, i kostsamma skinnsoffor, i jackor och skor, oftast utan det är möjligt att spåra ursprunget.

Samtidigt bränner brunnarnas vatten som eld i munnen i de tamilska byarna, inte ens djuren kan dricka det. Kvinnorna får vandra milslångt upp i bergen för att hämta drickbart vatten.

Ska vi bojkotta det indiska lädret?

Vad kan vi göra, frågar jag Nani. Ska vi bojkotta det indiska lädret?

– Jag vet inte, svarar han. Det skulle skapa stor arbetslöshet. Med vår demonstration i juni ville vi ha en reaktion från folket och det lyckades. Nu har vi åtminstone lyckats att få myndigheterna att erkänna att det finns ett problem, det är alltid en början. På samma sätt som vi försöker mobilisera människor måste ni också göra det här i Sverige.

Nani som är utbildad ingenjör arbetar för en grupp som kallar sig Community Action for Development (CAD), som på olika vis vill mobilisera folk till egen handling. Han är intresserad av att komma i kontakt med svenska grupper som kan samarbeta med CAD på något vis. Och då menar han inte att CAD vill ha pengar.

– Nej, det handlar inte om pengar. Om vi tog kontakt med någon biståndsorganisation skulle den säkert börja gräva nya brunnar, och det löser sannerligen inga problem. Mycket biståndspengar slösas bort till ingen nytta, det gäller också det svenska byskogsprojektet i Tamil Nadu. Jag ser ingen chans för att det projektet ska leda till något positivt. Vi säger, ge marken där träden ska odlas till folket i stället. Till slut handlar det om det, om jorden.

Till de 200 drabbade byarna i North Arcot har byskogsprojektet inte nått. Föreningarna gör det omöjligt att odla träd.

Sören Sommelius

Livstid

Med anledning av min artikel "Revolutionär avrättad i Bangladesh", Sydasiens nr 3/84 sid 39, vill jag göra följande tillägg;

Dödsdomen över Gholam Mostafa (JSD-MP) ändrades faktiskt den 12 juli 1984 till livstids fängelse av samma summariska militärdomstol.

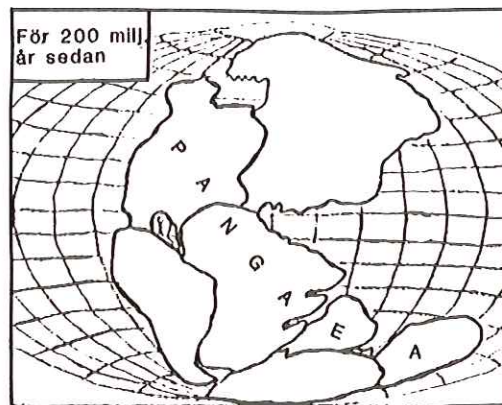
Första veckan i juli demonstrerade hundratals JSD-anhängare på Dhakas huvudgator i protest mot dödsdomen. Generallöjtnant H.M. Ershads militärregering fruktade ett hotande missnöje inom armén på grund av Gholam Mostafas

avrättning (det anses att JSD ännu har ett betydande stöd inom Bangladeshs armé) och beslöt att ändra dödsdomen till livstids fängelse för den revolutionära Gholam Mostafa.

Det är värt att påpeka, att Amnesty International i London, häri inbegripen Jan Bolling i den svenska sektionen av AI, spelade en ytterst viktig roll i att redan i januari 1984 få i gång protester mot militärregeringens beslut om att avrätta honom.

Shafiqul Islam

Indien på kollisionskurs med Kina

Himalaya skjuter upp som ur intet från Ganges platta flodbädd. Hur kan det komma sig att naturen just här tagit till så dramatiska uttryck? Orsakerna kan spåras flera hundra miljoner år tillbaka i tiden men förändringsprocessen är aktiv än idag.

HUR SYDASIEN BLEV SYDASIEN

Tågresan från Calcutta till Siliguri i nordvästra Indien är en färd över ett evigt platt landskap. Det går inte fort, 25–30 km/tim. I Siliguri måste man byta om man ska vidare upp till Darjeeling. Ängloket tar vid. Mycket snart reser sig Himalaya som en vägg. Genom denna till synes med tåg ogenomträngliga bergsmur når man slutligen Darjeeling inne i Himalaya. Varför och hur kan något så platt som Gangesslätten plötsligt övergå i något så brant och skarpt bergsmassiv som Himalaya? Varför just här på jordskorpan?

För att förklara detta geologiska skeende måste man börja med några korta drag om den s k platttektoniken.

PLATTEKTONIK

Den innebär att jordskorpan består av sex–sju större plattor samt ett antal mindre. Varje platta utgörs av en oceanbotten eller en oceanbotten tillsammans med en kontinent. Dessa plattor är i ständig rörelse. Längs plattgränserna sker jordskalv och vulkanutbrott. Plattorna glider ifrån varandra längs oceanryggarna men kolliderar och sammanpressas där unga bergskedjor och öbågar bildas. Plattorna kommer i rörelse genom att het magma från jordens inre tränger upp längs oceanryggarna. Plattan vidgas. Detta innebär att plattan samtidigt kolliderar med en annan platta och därmed glider in under eller lyfts upp över den andra plattan. Det som byggs på i den ena änden försvinner i den andra.

I kollisionsområdena för plattorna veckas bergarterna och bergskedjor bildas. Anderna och Himalaya är exempel härpå.

Ännu idag är plattorna i ständig rörelse men så har de även varit genom jordens geologiska historia. Först i detta perspektiv kan vi förstå Sydasiens tillblivelse med just sin topografi.

DEN INDISKA ÖN GLIDER ISÄR

Den sista stora kontinentbildningen inträffade för ungefär 600 miljoner år sedan. Då låg alla nuvarande kontinenter samlade i en enda stor landmassa, kallad Pangea.

Med teorin om platttektoniken kan man konstatera att Pangea så småningom sprack upp i två större landmassor. Laurasia i norr och Gondwana i söder. Det var för ungefär 200 miljoner år sedan.

Gondwanakontinenten bröts sedan sönder ytterligare och Indien började att röra sig upp mot den asiatiska kontinenten. Vårt nuvarande Atlanten började sin historia vid samma tid genom att sprida sig ut från den Mitt-atlantiska ryggen.

Indien gled norrut. Den blev en ökontinent. För omkring 65 miljoner år sedan låg Indien i mitten av Indiska Oceanen. Den hade då 1/3 kvar från utgångsläget i söder till den nordliga superkontinenten Laurasia.

Mot bakgrund av denna geologiska händelsekedja kan man urskilja tre regioner i Sydasien. Den indiska halvön även kallad Deccan, Indogangesslätten och Himalaya.

HALVÖN

Halvön är den ö som gled upp mot den europeiska kontinenten. Denna urbergssköld är mycket gammal och består fram-

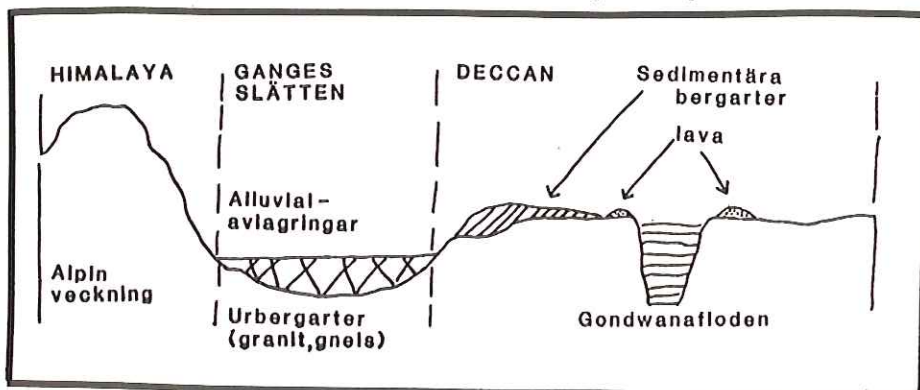
föralit av mycket gamla metamorfa (omvandlade) och eruptiva (innifrån jorden) bergarter, t ex gnejs och granit. Halvön omfattar området upp till Aravallibergen i nordväst och följer Gangesslätten österut till Rajmahalbergen. Där har den en utlöpare österut som bildar Scilangplatån. Halvön har också en dold förlängning åt nordväst upp mot Punjab. I de norra delarna är berggrunden dock täckt av sediment.

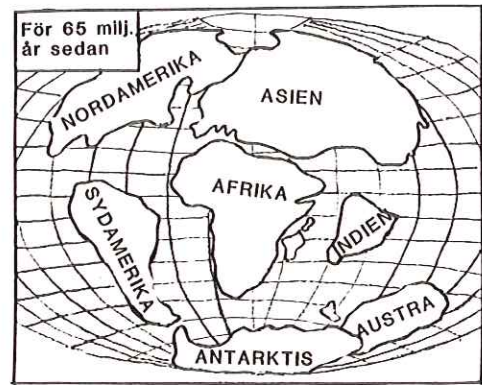
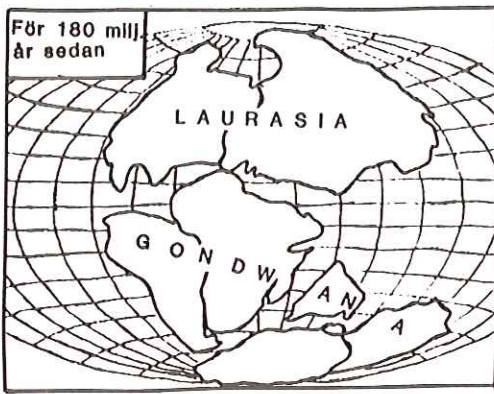
Deccans högsta höjder finns i sydväst där bergen når en höjd av 2 000–2 800 meter. Från väster sluttar Deccanplatån österut från Ghatsbergen till den östra Koromanderkusten. I dess västra delar har en gång lava trängt upp och dolt urberget.

INDOGANGESLÄTTEN

Indogangesslätten utbreder sig mellan två helt geologiskt skilda områden. I söder ligger de äldre bergsmassiven som byger upp Deccan. I norr ligger de yngre alpint veckade Himalaya. I dess öst-västliga riktning sträcker den sig från Indusdalen med Kirtha och Sulaimanbergen längre västerut till Patkai i öster.

Genom årmiljonernas erosion av vatten har dessa berg vittrat vilket bildat små partiklar som av floderna blivit till slam och som slutligen transporterats ner i sänkan

för att avlagras på slätten. Av flodslammet har bildats tjocka jordlager. Därför är Gangesslätten så bördig.

Hur sänkan har bildats är fortfarande oklart. Förmodligen är den ett resultat av Himalayas bildande. Belastningen av sediment kan också ha tyngt ner jordytan så att den pressats ner samtidigt som bergen blivit lättare genom erosionen och rest sig. Det är inte heller uteslutet att det är en stor förkastning.

HIMALAYA

Innan den indiska halvön fullständigt förenade sig med den europeiska kontinenten började den redan för ca 35 miljoner år sedan att skjuta upp lagrade sedimentära bergarter från det hav som då låg mellan Laurasia och den indiska ön. Resultatet var bildandet av de nordliga bergskedjorna i Himalaya.

För ungefär 10–15 miljoner år sedan veckades de sydliga Himalayabergen i huvudsak bestående av sedimentära bergarter såsom sand och kalksten. Den indiska plattan började dyka ner under Laurasia. Denna process tog tid och pågår än idag.

Himalaya är alltså i geologiskt perspektiv en ung bergskedja, liksom Alperna. De liknar därför varandra i sin relief och form.

När man står i Katmandhudalen befinner man sig i den s k Pahar-zonen. Det är en dal med en skiftande höjd mellan 1 och 3 000 m ö h. Åt norr reser sig det Höga Himalaya som sträcker sig från Pamir i nordväst till Burma i öst. I Afghanistan har den sin utlöpare i form av HinduKush. Området karaktäriseras av enorma vertikala höjdskillnader och skarpt skurna floddalar. Att fortsätta söderut mot Indien är att passera Mahabharat Lekh och Churiabergen för att så småningom på någon

skumpande och fullproppad buss nå Teraiområdet som är en del av Gangesslätten.

SRI LANKA

Sri Lanka är en del av den indiska Decanplatån. Därför består större delen av ön av urbergarter av metamorfiskt slag. Genom sprickbildningar kom ön att förskjutas österut.

I urbergplatån kan man urskilja tre plan. Dessa har troligtvis skapats genom olika lyftningar av ön. Den lägsta når 120 m ö h. Den andra platån ligger mellan 520–580 m ö h. Den sista platån slutligen når en höjd av 2 000 m ö h.

Jan Pettersson

Sri Lanka mellan två stolar:

Piska och morot mot tamilerna!

President Jayewardene föreslår nya styresformer för att lösa konflikten med landets tamil-minoritet. Samtidigt tar säkerhetsstyrkorna nya tag för att nå en militär lösning. Separatisternas motaktioner visar att tamilerna menar allvar med sina krav.

Ytterligare en kammare i parlamentet och ett nytt förslag om "distriktsråd" (district councils) är president Jayewardenes recept för att lösa den allt djupare konflikten med tamilerna i landets norra och östra delar. Förslaget har han lagt fram vid den rundabordskonferens som inleddes redan i januari, och som egentligen inte gjort några framsteg alls sen dess. Presidentens UNP (United National Party) och tamilernas TULF (Tamil United Liberation Front) finns visserligen kvar vid förhandlingsbordet, men de viktigaste oppositionspartierna har lämnat samtalen och i norr börjar situationen alltmer likna ett krig.

Förslaget om distriktsråd är inte nytt.

Liknande förslag har ställts och avtalats alltsedan 50-talet, men hittills aldrig förverkligats. Förverkligandet av någon form av avtal med tamilerna är det enda som kan få konflikten att komma närmare en lösning.

Mot detta talar historien, säkerhetsstyrkorna och den principlösa oppositionen som sin vana trogen inväntar lämpligt tillfälle att slå mynt av "regeringens förräderi mot den singalesiska befolkningsmajoriteten". Säkerhetsminister Lalith Athulathmudali är visserligen rundabordsmötets talesman, men han har klart deklarerat att det inte kan bli tal om förhandlingar med terroristerna, dvs. separatisterna.

Det senaste ledet i en militär lösning

av frågan är att Sri Lanka utplacerat militär övervakningsutrustning på ön Kachchativu i sundet mellan Sri Lanka och Indien. Denna obebodda ö överlämnades till Sri Lanka av Indien 1974 efter en gränsvist länderna emellan mot garantier att den inte skulle användas för militära syften.

Presidentens syften är också oklara sedan han i september beslöt att dra in på alla utvecklingspengar och utvecklingsarbete i landets norra och östra delar. Det angivna skälet för detta mycket anmärkningsvärda beslut är enligt uppgift att dessa pengar behövs till det militära försvaret!

Thomas Bibin

— Vi har fakta, lilla du

Om adoptioner i "Efter Åtta"

I Riksradios program "Efter Åtta" i P1 den 4 okt i år talade man om internationella adoptioner och det faktum att omkring 1 500 utländska barn varje år kommer hit för att upptas i svenska familjer. I programmet intervjuades departementsrådet Billy Torstensson av Lena Birgersdotter.

Nu har lagstiftarna tänkt till på den här hanteringen som redan idag kringgärdas av en ganska sträng myndighetskontroll. Ja, för sträng enligt en del, vilket vi hört tidigare i veckan här i "Efter Åtta". Och just idag så presenterar socialdepartementet ett nytt lagförslag om adoptioner för regeringen. Billy Torstensson ansvarigt departementsråd på socialdepartementet svarar så här på frågan om varför det behövs ett nytt lagförslag:

— Ja, det är väl inte fråga om en ny lag i och för sig, utan en smärre ändring i den lagstiftning som gäller på det här området. Och bakgrunden är naturligtvis att det har kommit fram uppgifter om att en hel del av de privata adoptioner som genomförs, genomförs på ett sätt som man kanske inte riktigt kan acceptera från svensk sida.

För människor som på egen hand adopterar ett barn från ett annat land gäller exakt samma myndighetskontroll som när adoptionen sker genom en av svenska staten auktoriserad organisation. Den enda skillnaden mellan det som kallas privata adoptioner och adoptioner som görs genom auktoriserade organisationer är pappersexercisen med myndigheterna. Den måste man klara själv om man adopterar privat. Misslyckade och olagliga adoptioner förekommer såväl bland organisationsadoptionerna som bland de privata. Geschäftet finns i båda kategorierna. Men när nu socialdepartementet presenterar sitt förslag till hur dåliga adoptioner skall kunna förhindras i framtiden, så sker det på det vanliga lite valhända myndighetsviset. Ökad statlig kontroll, ökad organisationsmakt. Och för att kontrollen skall kunna ske uppifrån och ner, så väljer departementets utredare att okritiskt välsigna organisationerna och bara se problemen med de privata adoptionerna. Man skulle kunna helt förbjuda de privata adoptionerna, det finns de som vill det, inte minst de auktoriserade organisationerna, men det vågar man förstås inte. Istället väljer departementets utredare att så gott som förbjuda. Genom ett tillägg i socialtjänstlagen skall kommunernas socialnämnder i framtiden kunna förbjuda föräldrarna att adoptera genom en viss privat kontakt. Detta efter att ha rådfrågat staten i form av NIA, Nämnden för internationella adoptioner. NIA får alltså vetorätt. NIA som är negativ till privat adoption och som värnar om organisationerna. Ett synsätt som socialdepartementets utredare utan vidare tycks ha övertagit.

— Ja, de organisationer som arbetar, som är auktoriserade av svenska myndigheter och som arbetar med förmedlingsverksamhet av barn och, det är klart att de kontrolleras ju ganska noggrant utav NIA innan de blir auktoriserade. Och om det skulle komma till NIAs kännedom att någon auktoriserad organisation inte uppfyller de krav som vi har rätt att ställa på den, då kommer naturligtvis auktorisationen att dras in.

— Men så har ju inte skett i fallet Sri Lanka

Foto : Börje Tobiasson

Barns Vänner.

— Åh . . . jaa, ska vi bryta det här hördu för jag måste veta vad du menar med Sri Lanka Barns Vänner, vad det är som har hänt där.

Vad det är som har hänt där är att den kontaktman som Sri Lanka Barns Vänner sedan flera år tillbaka skriver avtal med, herr Silva, har visat sig vara en mycket tvivelaktig figur. Herr Silva äger inte bara hotellet där de blivande föräldrarna tvingas bo till höga kostnader. Han äger också restaurangen där de blivande föräldrarna tvingas äta 9 av 10 måltider under vistelsen i Colombo. Han äger taxibilar och en hel del annat. Den svenske ambassadsekreteraren i Colombo, Ulf Sörmark, har påpekat de oskäligen priser som herr Silvas gäster får betala i samband med adoptionen. Hemkomna föräldrar har klagat över herr Silva till Sri Lanka Barns Vänner. Men Billy Torstensson på socialdepartementet som just idag lämnar fram ett lagförslag till regeringen, ett lagförslag som app-

låderar organisationer som Sri Lanka Barns Vänner, han säger sig inte känna till herr Silva i Colombo.

— Jag kan inte uttala mig om Mr Silva i Colombia för jag känner inte till någonting om honom. Och det är dina uppgifter här om att det inte fungerar bra och de kan jag inte kommentera.

Nu är det ju en viss skillnad på Colombo, Sri Lankas huvudstad och Colombia, landet i Sydamerika men . . . nåja. Kritiken som i flera år riktats mot Sri Lanka Barns Vänner har inte minst handlat om pengar. Herr Silva tar ordentligt betalt. Det kan skilja 20 000 svenska kronor mellan att adoptera via herr Silva och Sri Lanka Barns Vänner och att adoptera på egen hand. Något som departementets utredare överhuvudtaget inte tar upp i sin utredning.

— Jag vet inte när den här kritiken kom fram. Den har sannolikt kommit fram senare än den här promemorian. Det är ju inte det frågan gäller utan det är ju frågan, hur kan vi från svensk sida skapa ett system som så långt möjligt garanterar att inte sådana här olämpligt genomförda adoptioner kommer upp. Och vi har konstaterat då att det bästa systemet vi kan åstadkomma idag, det är att arbeta med auktoriserade organisationer.

— Men hur har ni konstaterat det?

— Ja, alternativet är ju att vi skulle avskaffa de auktoriserade organisationerna och säga att vem som helst får åka ut och adoptera privat. Om det är det du är ute efter så är det klart . . .

— Men det har ni ju inte gjort någon undersökning om heller.

— Ja . . . gjort . . . vad då undersökning om att . . .

— Det behöver väl inte vara antingen eller på det sättet.

— Ja, vad är alternativet?

— Jamen innan man bestämmer sig för olika alternativ i lagen så borde man väl tagit reda på hur det ligger till, ha någon sorts faktaunderlag.

— Ja men vi har ju ett faktaunderlag, lilla du, som visar på att det finns människor som på olika sätt arbetar med, eller tjänar pengar på att sköta sådana här adoptioner på olika sätt och det är det vi vill komma ifrån. Och vi har funnit att . . .

— Vad är det för faktaunderlag?

— Det är ju rapporter av olika slag. Jag vill inte gå in på de här privata fallen, men det finns uppgifter om att det går till på det sättet. Och det . . .

— Finns det någon utredning eller undersökning?

— Det finns inte någon direkt undersökning så vitt jag vet.

— Så att det här är i princip lösa antaganden de bygger på enskilda fall och enskilda uppgifter?

— Jaa, jag tror inte man kan komma så mycket längre helt enkelt.

Ur Riksradios "Efter Åtta" i P1, 4 okt 1984.

Lögnaktiga påståenden

Sri Lanka Barns Vänner har inte sagt kategoriskt nej till så kallade privata adoptioner.

Sri Lanka Barns Vänner har aldrig – och kommer aldrig – att kräva 45 000 kronor av en familj som vill adoptera.

Sri Lanka Barns Vänner har ingen sådan anknytning till den sittande regeringen eller Mr Athulathmudali att vi skulle riskera att bli stoppade vid ett eventuellt regeringsskifte.

Sri Lanka Barns Vänner är inte någon fanatisk anhängare av regeringens politik gentemot tamilminoriteten.

Sri Lanka Barns Vänner är inte "Naiviteten satt i system".

Samtliga motsatta påståenden förekommer i senaste numret av Sydasiabulletinen. Samtliga dessa påståenden har inte kollats och framförallt har Sri Lanka Barns Vänner inte fått möjlighet att kommentera dessa lögnaktiga påståenden.

Vad gäller privata adoptioner har vi krävt att dessa skall ske på samma villkor som de genom de auktoriserade organisationerna. Det vill säga: förhandskontroll och godkännande från fall till fall. I dag sker endast en passiv, meningslös efterhandskontroll som allt för ofta leder till direkt barnhandel.

En adoption via en auktoriserad organisation kommer alltid att bli dyrare än en så kallad privat adoption. De auktoriserade organisationerna har skyldighet att hålla ett kansli som skall behandla varje ärende i ett förmedlingsutskott, föra noggranna och kontrollerade rapporter om barnens bakgrund och under minst två år följa barnens utveckling i Sverige.

Janne Blomstrand har valt falsetten som tonläge i sitt debattsvar. Det gör mig djupt bedrövad eftersom det skymmer en diskussion om Sri Lanka Barns Vänner (SLBV) och deras adoptionsverksamhet. Och det är generande eftersom sakuppgifterna i min artikel i de flesta fall baserade sig på SLBV:s eget material.

Låt oss börja med fakta i målet.

1. Inför förra numret av SYDASIEN skickade redaktionen ut ett brev till samtliga adoptionsorganisationer där vi bl a frågade om inställningen till de s k privata adoptionerna. I SLBV:s svar skriver styrelsesekreterare Torbjörn Hüber att "Privata adoptioner bör stoppas", och det på två ställen i brevet.
2. Enligt SLBV:s informationslunta från våren 1984 så blir den genomsnittliga kostnaden för en adoption 38 550:-. Enligt SLBV:s "Information från SLBV" daterad november 1983 så står det överst på sid 15 att "Under 1983 har kostnaderna uppgått till mellan 43 och 48 000 kronor." Det var allt detta jag redovisade i min artikel.
3. I frågor som rör allt annat än adoptioner har SLBV tagit klar politisk ställning för säkerhetsminister Lalith Athulathmudali och hans regerande parti UNP gentemot det förra re-

Oförändrade adoptionskostnader

Vad gäller Sri Lanka Barns Vänner har vi dessutom totalansvaret för ett barnhem på Sri Lanka där vi svarar för allt: hyror, personal, utrustning, kläder, medicin, mat, arkiv etc. Våra adoptionskostnader har varit oförändrade sedan 1983 och kommer så att förbli även nästa år. Kostnaden har aldrig överstigit 40 000 kronor om man inkluderar allt. Man kan också framgent välja boendealternativ. Thomas Bibin har tolkat vår ekonomiska redovisning som en annan potentat tolkar bibeln.

Vi har inte mer kontakter med den sittande regeringen än vad som är nödvändigt. När vi tidigare – före nuvarande lagstiftning om auktoriserade organisationer – arbetade på Sri Lanka hade vi utomordentligt goda relationer med regeringsrepresentanter från Mrs Bandaranaike parti. Vad gäller vår relation till Mr Lalith Athulathmudali är den god och vi och alla andra som adopterar från Sri Lanka har anledning att tacka honom för hans tidigare insatser.

Alla som har den elementäraste kunskap om adoptioner på Sri Lanka vet att det var Lalith Athulathmudali som räddade hem de familjer som fanns i landet – med barn – när idiotstoppet infördes 1979.

Det var också han, med hjälp av den advokat vi anlitar, som skrev och genomdrev den adoptionslag som gäller i dag. Detta trots att socialministern gjorde allt för att förbjuda adoptioner.

Svar: Något stämmer inte!

geringspartiet SLFP (Sri Lanka Freedom Party) och tamilerna. Det framgår oupphörligt i "Information från SLBV". Som läsning rekommenderas den utgåva som kom i maj i år, sid 8, en artikel med rubriken "Lalith leder arbetet för försoning". Ordet "fanatisk" förekommer f ö inte i min artikel. Tvärtom finns det åtskilliga nyanser i SLBV:s skrifter. Men grundintrycket är entydigt.

Blomstrands inlägg säger inte mycket om de principfrågor jag försökte resa. Men på en viktig punkt har uppenbarligen Blomstrand/SLBV helt svängt om: UNP-regeringens politik gentemot tamilminoriteten. Amnesty's och andra medborgarrättsorganisationers kritik har tydligen gjort intryck – trots att den främst drabbar SLBV:s och barnhemsföreståndare Neil Silvas vän, säkerhetsminister Athulathmudali.

Men saken gällde inte i första hand om ministern är bra eller dålig. Den gällde om det alls är lämpligt att en adoptionsorganisation tar så tyd-

Barnhemmet finns i

Athulathmudalis valkrets

Det är naturligt att vi och andra auktoriserade organisationer håller honom informerad om utvecklingen. För SLBV:s del är det samtidigt ett faktum att vårt barnhem finns inom hans valkrets. Att vår biståndsverksamhet huvudsakligen finns där är av den enkla anledning att vi vill låta biståndet finnas i den trakt våra barn kommer från. Att detta sker i Lalith Athulathmudalis valkrets är således beroende på barnhemmets placering och ingenting annat.

Vad gäller regeringens nuvarande politik, att med våld bekämpa åsikter och förtrycka en minoritet, har vi ingen sympati för denna. Tvärtom har jag, i svensk och internationell press, visat att den väg man för närvarande beträder leder till katastrof och nederlag.

Men om någon inbillar sig att det skulle sett annorlunda ut om Mrs Bandaranaike satt vid makten så har denne helt fel. Det var Bandaranaike som förbjöd tamilspråket, avskedade tusentals familjer från ledande befattningar, hindrade de indiska tamilerna från att få medborgarskap och hetsade buddistmunkarna mot tamilerna.

Sri Lanka Barns Vänner kan förändra och förbättra sin verksamhet. Vi skall ständigt utsättas för massmedias och myndigheternas granskning. Men vi kräver att granskningen skall utföras av personer som för det första granskar sina källor före publicering, som för det andra har elementära kunskaper om det land vi jobbar med, som för det tredje följer de regler som gäller för alla tryckta publikationer och som för det fjärde och sista inte i nyhetstext lägger in politiska budskap. Det har inte skett i Sydasiabulletinen. Det borde man göra fortsättningsvis för att inte helt förlora den lilla trovärdighet man har i dag och för att inte fällas av gällande pressregler.

Denna artikel skall publiceras i sin helhet utan ändringar.

Jan Blomstrand

Ordförande

Sri Lanka Barns Vänner

lig politisk ställning i det land varifrån adoptionerna sker. Dels riskerar man sin existens vid ett eventuellt regimskifte, i synnerhet i ett land som Sri Lanka. Dels måste det vara oacceptabelt för adoptivföräldrar att bli itutade politiska åsikter som de kanske inte alls delar och det i frågor som inte har ett skvatt med adoptioner att göra.

Vidare uttryckte jag mina tvivel inför adoptionskostnaderna, och det inte bara för att de var så höga. För det första menar jag att adoptionsorganisationer ska syssla med adoptioner och inget annat. Vädjar man som SLBV till blivande adoptivföräldrar att också bidra till annat (hur behjärtansvärt detta än är) så blandar man bort korten och ställer människor inför ett val som i realiteten känns som ett tvång.

Men allvarligast är den privata business som Neil Silva bedriver i kraft av sitt chefskap för barnhemmet. Att SLBV nu säger att kostnaderna är oförändrade och att adoptivföräldrarna ska kunna välja boendealternativ framöver är i sanning ett tecken på att något inte stämmer. SLBV börjar putsa fasaderna när kritiken kommer fram. Men några mer grundläggande förändringar i verksamheten är man inte beredd att göra – eller ens diskutera.

Det är mycket oroväckande. Thomas Bibin

Adoptionsorganisationer behövs!

Sydasien har givit ut ett intressant temanummer om internationella adoptioner. Tidningen har lyckats få med många olika aspekter på detta komplexa ämne.

Det är viktigt för den enskilda adoptivfamiljen att dess planerade adoption går rätt till. Det är också betydelsefullt ur en psykologisk aspekt: att vara adoptivförälder är en annorlunda föräldraroll än den biologiska och det är viktigt för en adoptivförälder att känna sig behörig som förälder.

Kostnader

Vilka kostnader adoptionen för med sig är förstås viktigt av den anledningen att kostnadens storlek kan avgöra om jag har möjlighet att adoptera överhuvudtaget. Lika viktigt är det att veta VAD jag betalar för. Det är en väldig skillnad om jag betalar 20 000 kr för ospecificerade "allmänna omkostnader" eller om jag vet vad dessa 20 000 kr går till. För att kunna bedöma summornas rimlighet krävs en kunskap om kostnadsläget i landet, vilket arbete som läggs ner på varje adoptionsärende m.m.

Kontroll

Den förmedlande adoptionsorganisationen är skyldig att kontrollera att adoptionsproceduren följer landets lagar men också att göra en etisk bedömning. Hur ser verksamheten ut ur barnets hemlands synpunkt? Visar den tillräcklig respekt för alla parter? Man måste kunna bedöma om kostnaderna är skäligen ur det aktuella landets synvinkel. Advokater och läkare betalas av hävd per fall, men övriga som på något sätt finns med i handläggningen, har de månadslön så att de inte har något ekonomiskt intresse av hur många barn som lämnas för adoption?

Vi kanske tycker att det är OK att betala 35 kr per dag på det här barnhemmet, fast vi tror att kostnaderna ligger runt 25 kr, eftersom vi vet att överskottet går till de andra barnen, de som inte är för adoption.

Kan vi känna oss säkra på att det inte finns

några mutor med i bilden? Mutor skulle kunna betyda en betydligt snabbare handläggning av adoptionsärendena men är ändå – självklart – helt oacceptabla.

En organisation har också en del kostnader som inte går att hänföra till ett enskilt ärende, men som har att göra med internationella adoptioner som idé. Om internationella adoptioner ska kunna överleva och så många barn som möjligt, av dem som behöver det, skall kunna adopteras, måste en seriös adoptionsorganisation arbeta på två plan. Dels sköta varje enskilt ärende på bästa tänkbara sätt, dels sprida information om adoption och, i vårt fall, om Sverige för att skapa en positiv attityd till internationella adoptioner i barnens hemländer. Kompetensen för det här arbetet och utförandet av det är inte kostnadsfritt, utan belastar organisationens budget.

Låt oss summera det här med kontroll och kostnader. Vad gäller kontroll, är det mycket svårt att hamna rätt när det gäller internationella adoptioner. Finns det ingen kontroll alls, så lämnas fler barn till adoption än vad som skulle behövas, dvs. "efterfrågan" på barn från de rika länderna blir så stor att man söker barn för adoption istället för att söka föräldrar till övergivna barn.

Har vi å andra sidan för hårda regler så blir många barn som behöver ett adoptivhem utan. De dör under procedurens gång eller hinner bli för stora och svårplacerade.

Konsten är att hitta det läge på skalan som sorterar bort de olämpliga adoptionerna, men möjliggör de önskvärda. Och där tror alltså AC att adoption genom auktoriserade organisationer är det bästa, så nära idealet man kan komma. Ofelbara system existerar inte.

Privata adoptioner

Om det blir fel för privatadoptanten finns det inte mycket vederbörande kan göra. Det finns ingenstans att klaga, ingenstans att få upprättelse. Om det går snett vid en adoption genom en

organisation, är det organisationen som är ansvarig. Adoptanten kan söka rättelse hos organisationens styrelse, och om han inte är nöjd med svaret, klaga hos NIA.

Klassfråga

En sak till: I den redaktionella kommentaren i Sydasiens temanummer sägs: "Dessutom finns en latent fara att adoptanter bara tas ut de mer välbeställda skikten. Även diversearbetare och låglönfolk blir ofrivilligt barnlösa". Visst är det så och kostnaderna är mycket höga idag och det ÄR ett stort problem. Adoptionscentrum har tagit upp detta i sin statsbidragsansökan och gjort liknande jämförelser som Sydasiens gjort vad gäller andra vägar att bilda familj för ofrivilligt barnlösa. Vi tycker att staten borde stödja det alternativ som innebär familjebildning genom adoption.

Emellertid är det inte bara kostnader som är svåra vid adoptioner. Artikel författarna i Sydasiens är adoptivföräldrar som har ordet i sin makt, som är vana att umgås med myndigheter, vana att tala och bli hörda, förmodligen också språkkunniga och resvana. Alla som vill adoptera är inte det och för deras adoptionsmöjligheter är en seriös adoptionsorganisation av avgörande betydelse. Jag är övertygad om att hade vi bara privatadoptioner, då skulle det verkligen vara en klassfråga.

Adoptioner över ras-, nationalitet- och religionsgränser kan aldrig bli något enkelt och okontroversiellt. Någon åsikt som är "den enda rätta" finns inte. För det handlar ju inte bara om hur man blir adoptivfamilj, det handlar också om att vara det. Det handlar om hur det är att vara adoptivbarn och adoptivförälder, hur det svenska samhället tar emot våra barn. Men det är en annan historia... Kanske kan Sydasiens komma tillbaka till det i ett annat nummer?

Inlägget är förkortat.

Gunilla Andersson
Informationssekreterare på
Adoptionscentrum

Värdefull debatt

Internationella adoptioner har ensidigt setts med utgångspunkt från mottagarländerna. Problemen reduceras till en fråga om "bästa service till lägsta kostnad för adoptören". Det är därför värdefullt om Sydasiens, utifrån sina speciella förutsättningar, belyser adoptionerna ur leverantörländernas synvinkel, inbegripet de närmast berörda människorna: Föräldrar som tvingats lämna ifrån sig sina barn, eller utsatts för kidnappning. Kvinnor som upplevt avelshusets förnedring.

Kontrollen över hur barn lämnas för adoption ligger i praktiken hos leverantörländernas myndigheter. Exempel, på hur en regim i tredje världen kan måna om sina undersåtar, kommer i skrivande stund från Etiopien. Samtidigt, som massmedia fylls av rapporter om den fasansfulla hungerkata-

strofen, meddelas att landets regering beställer en båtlast med 500 000 flaskor whisky från Skottland. Hur ser det ut i de sydasiatiska adoptionsländerna? Handeln med barn, som arbetskraft eller för sexuellt utnyttjande, är ju utbredd i regionen.

Konkurrens råder om de små, friska barn, som är efterfrågade för adoption. Barnen

utgör en begränsad resurs, som vi måste lämna något i utbyte för att få del av. Formerna för, och innebörden av detta utbyte väcker många frågor. Hur "bistånd" och "frivilliga donationer" kan utnyttjas av lokala potentater är välkänt. Vilka mer svårgräpbara kopplingar finns? Hur kommer det sig att Sri Lankas beryktade säkerhetsminister, förutvarande handelsministern Mr Atulathudali, visat sådan entusiasm för adoptionsverksamheten? Kan det möjligen ha samband med Kotmale, jämte Bai Bang, Sveriges i särklass största biståndsprojekt. Eller turismen? Vad är good-will värd? Är det en tillfällighet när vi får barn från länder, med vilka vi också avtalar om import av billiga TK-varor?

Hur länge kan man samarbeta på en genomkorruperad förtryckarregims villkor – utan att själv korrumpas?

Staffan Norrman

Salman Rushdie

I flammmande vrede

Förra året kunde svenska läsare bekanta sig med den indiske författaren Salman Rushdie genom den roman med vilken han gjorde ett stort internationellt genombrott, "Midnattsbarnen". Boken handlade om den stornäste Saleem Sinai, född i Bombay i samma midnattstimme 1947, då den självständiga indiska nationen föddes ur den brittiska kolonialismens sköte. I Saleems liv förkroppsligades Indiens dystra utveckling, från självständighetens optimism till pessimismen och korruptionen under Indira Gandhis maktfullkomliga ledning av landet under 70-talet.

Ur denna midnattstimme föddes inte bara Indien utan också det Pakistan, vilket före Bangladeshs självständighet var som en fågel med två vingar men utan kropp. Och om Pakistan handlar Rushdies nya roman "Skam" (Bonniers), också den ett mästerverk och en slösande rik läsoplevelse.

En föga heroisk hjälte

I detta land föds Omar Khajjam Shakil, en föga heroisk hjälte, diad av sex bröst och redan från barndomen omåttligt fet, en man med tre mammor, tre systrar, en sömnlös fet dagdrömmare. Vad för slags hjälte är detta, undrar författaren redan efter första kapitlet, och värre ska det bli.

Shakil växer ända till tolvårsåldern upp utan att någonsin sätta sin fot utanför det förfallna rikemanspalats, där hans tre mammor lever i självvald isolering. Shakils morfar har hållit sina döttrar inspärrade. När denne dör ordnar systern en orgiastisk fest, deras enda möte med yttervärlden innan dörrarna åter sluts. En av dem blir gravid, och de andra två skengravid i ett i världslitteraturen helt unikt trippelmödraskap.

Och vad är skam? Hur känns det?

Liksom Pakistan föds Shakil i en dödsbädd, avsluten av sin nyligen bortgångne morfars våldnad, liksom sitt modersland föds han i skam, i ryslig skam. Och ändå är det just denna känsla, skammen, som han är helt obekant med ända fram till den dag då han som tolvåring, för första gången stiger ut i världen.

Och vad är skam? Hur känns det? "Man blir het i ansiktet men bröstet får frossa", säger en av bokens tre mammor. "Det får kvinnor att vilja gråta och dö men det gör män ursinniga", säger en annan mamma.

Engelska språkets torftighet

Salman Rushdie sitter som exilförfattare och skriver i London. Han går själv in i sin text och beklagar sig över engelska språkets torftighet:

"Sharam är ordet. Det futtiga "skam" är en helt otillräcklig översättning. Tre skrivtecken, Shèn rè mèm (givetvis skrivna från höger till vänster), plus zabar-tecken för att ange de korta vokalljuden. Ett kort ord, men ett ord med hela encyklopedier av nyanser. Det var inte bara skam som Omar Khajjams mödrar förbjöd honom att känna, utan även förlägenhet, snopenhet, anständighet, ödmjukhet, blygsel . . ."

Skamlösheten personifierad

Omar Khajjam Shakil är skamlösheten personifierad och därigenom romanens ena magnetiska pol. Den andra är den kvinna han omsider gifter sig med, Sufija Zinobia Hyder. Hon är skam. Hon rodnar häftigt så fort andra människor lägger märke till henne. Hon suger åt sig andra människors bortstötta känslor, all världens skam får hennes kropp att glöda till den grad att hennes badvatten värms upp nästan till kokpunkten.

I "Midnattsbarnen" arbetade Rushdie inom en muntlig berättartradition, som en orientalisk sagoberättare, med en trogen lyssnerska intill sig genom hela texten. I "Skam" är han ensam med läsaren, men har själv stigit ännu längre in i texten. Samtidigt som han förtäljer ännu en hisnande och äventyrlig saga kommenterar han den.

Rushdie berättar således också om hur händelser som han bevitnar eller läser om, där han nu lever och skriver i London, tar plats i hans berättelse. Bokens Sufija Zinobia växer fram ur liket av en mördad pakistansk flicka i London.

Det var en far som dödade sitt enda barn, till vilket han hyste en gränslös kärlek, därför att hon hade legat med en vit pojke och därmed dragit sådan vanheder över familjen att skammen bara kunde tvättas bort med hennes eget blod.

Ur skammen gror våldet

Ur skammen gror våldet. Sharam. Den som förödmjukats tillräckligt länge förmår till sist inte hålla tillbaka ursinnet. För Sufija Zinobia gäller det i så hög grad att hon försvinner i orgier av våld, sedan hon mytiskt närmast lämnat sin mänskliga skepnad och i folkets mun förvandlats till en skoningslöst mördande vit panter.

Men nu går jag historien i förväg, på samma sätt som Rushdie återkommande gör i sin bok. Ännu har jag inte berättat att Sufija Zinobia är dotter till generalen Raza Hyder, en romanfigur som har uppenbara likheter med dagens skoningslöse pakistanske diktator Zia ul-Haq.

(Samme ul-Haq presenterades i oktober som en snäll och duktig diktator i svensk teve. Sharam över den aningslöse filmaren!)

När barn blir omskurna

Bland gerillan uppe i bergen berättas det vanvördiga historier om denne Raza Hyder, Raza Stålnerv:

"Jo, du vet, när barn blir omskurna, så uttalar omskäraren heliga ord? — Javisst, jag vet. — Gissa vad han sa när han omskar Raza Stålnerv? — Nä, jag kan inte, vad sa han? — Bara ett enda ord, kompis, ett enda ord, och sen blev han utslängd! — Fan, det måste ha varit ett hemskt ord, sno på, berätta. — Jo, han sa: 'Hoppsan'."

Så där skriver man naturligtvis inte ostraffat om en romanfigur som har omisstkänliga likheter med en potent statschef och militär. "Skam" är mycket förbjuden läsning i Pakistan, medan den säljs öppet i Indien, där å andra sidan Indira Gandhi uttryckt sig ytterst ogillande om "Midnattsbarnen", dock utan att lyckas med att förbjuda den, vilket pekar på en skillnad mellan Indien och Pakistan.

Med axeln mellan de båda polerna skam och skamlöshet, Sufija Zinobia och Shakil, som en led i sin vittförgrenade romankropp kliver Rushdie rakt in i den pakistanska nutidshistorien. Här finns inte bara Zia ul-Haq utan också den nu legendariske förre presidenten Ali Bhutto (avrättad av ul-Haq 1979) förklädd till romanfiguren Iskander Harappa. Så blir boken en skildring av maktens män, av deras barn, fruor, älskarinnor och stora familjer, en berättelse som är mera saga och myt än sanning, en utflykt i det groteska, för att kunna skildra den groteska maktens skamlöshet.

Skreven i flammmande vrede

"Skam" är en roman skriven i flammmande vrede. Ändå är det ingalunda enbart en politisk pamflett utan ett stycke självlysande stor litteratur, som kommer att leva långt efter det att ul-Haq:s ben vitnat i graven.

Rushdie tar sig i bokens avslutande avsnitt friheten att gå historien i förväg, riktigt hur tänker jag inte avslöja, bara att Raza Stålnerv flyr folkets vrede på det mest förödmjukande sätt, tillsammans med Omar Khajjam flyr han beslöjad till kvinna, i det svarta tättliknande klädesplagg som kallas purda. Sällan har en diktator likviderats mera dräpande av en romanförfattare.

Och ändå är "Skam" också så mycket mera än detta, en bok fylld av historier som en det tjugonde århundradets tusen-och-en-natt, en roman skriven på ett mustigt, färgrikt, doftande språk (i god översättning av Thomas Preis) av en författare som måste räknas som en av vår tids mest lysande berättare.

Sören Sommelius

Kast och klass i Indien

Torvald Olsson svarar Thomas Arvidsson

Thomas Arvidsson diskuterar i sin artikel i SYDASIEN 1/84 hur kastsystemet förändrats i Indien under de senaste 2000 åren. Trots att han förtjänstfullt avlivar myten om det oförändrade kastsystemet, så kvarstår en rad problem och oklarheter. Jag skall här begränsa mig till en av Thomas slutsatser.

Thomas skriver:

"Då samstämmigheten ännu är hög mellan lågkast-lågklass respektive högkast-högklass är en distinktion mellan kastkamp och klasskamp i praktiken endast analytisk. Kastkampen manifesterar sig ofta som klasskamp" (s 27).

Klassindelningen

Thomas definierar inte närmare klassindelningen men det framgår av texten att han begränsar sig till förhållandena på landsbygden, där han urskiljer tre klasser: storbönder (överklass), mellanbönder (medelklass) och småbönder/jordlösa (underklass). Plausibla kriterier för en sådan indelning är, a) ekonomisk status eller jordägande b) yrkesgrupp.

Klass och kast i Indien

När det gäller kastindelningen är det betydligt svårare att se Thomas avgränsning av lågkast respektive högkast. Men om man som vanligt är, definierar lågkast som f d oberörbara eller registrerade kaster och i detta sammanhang avstår från en närmare definition av högkast, som kompliceras av regionala variationer, kommer man fram till följande:

Ny ordlista Svenska — Urdu

Bara att få hålla Basit Meers nya ordlista Svenska-Urdu (Kitabiats förlag) i mina händer känns som en historisk händelse. För första gången behöver jag inte för att få full förståelse på mitt språk urdu nalkas en tanke på svenska genom att gå omvägen, över engelskan.

För en del verkar kanske min utmärkelse överdriven. Men för den som söker den lingvistiska intimiteten är det nog lättare att förstå. Ty, en mellanhand, i vilken fas av kärleksakten det vara må, utgör alltid ett hinder som minskar dess nöje.

Varje lexikon utgör ett bevis på den mänskliga tankens allmänngiltighet. Det trotsar alla som vill dela upp människorna efter hudfärg, klangen i deras språk eller deras födelseplats. I stället kan ett lexikon omvandla idéerna hos en grupp till vad som gäller för andra, och det genom svart tryck på vitt papper.

Tekniskt sett täcker lexikonet väl de dagliga kommunikationsbehoven. Några felaktigheter föreligger, men det är inget som inte kan rättas till genom ett tillägg till den nuvarande uppla-

1. Lågkastiga är ofta låginkomsttagare som hamnar under den definitoriska fattigdomsgränsen. Men huvuddelen av de familjer som hamnar under fattigdomsgränsen är inte lågkastiga.
2. Det är mycket vanligt att lågkastiga är lantarbetare. Men huvuddelen av lantarbetarna är inte lågkastiga.

Även om påståendena som Thomas gör är sanna, dvs att samstämmigheten är hög mellan lågklass-lågkast resp högklass-högkast, så utelämnar han helt mellankasterna i sitt resonemang.

Kastkamp och klasskamp

Just det faktum att Thomas "glömmer bort" mellankasterna gör att slutsatsen, att distinktionen mellan klasskamp och kastkamp endast skulle vara analytisk, blir felaktig enligt min mening. Med en analytisk sats avser man vanligen en av typen, "ungkarlar är ogifta män". Thomas verkar därför påstå att klasskampen i Indien är identisk med de lågkastigas kamp.

Även om lågkastiga vanligen kvalificerar sig som underklass, så behövs deras kamp inte vara identisk med en klasskamp i någon vanlig marxistisk mening. Om den är det eller inte beror till stor del på, om kastmotsättningarna och de traditionella faktionsmotsättningarna får stå tillbaka för ekonomiska och sociala intressen som förenar familjer från underklassen. Att lågkasterna inte är identiska med underklassen framgår tydligt av Thomas egen fig 3. Uppen-

gan och genom korrigerig i en senare upplaga.

Boken kommer naturligtvis att vara till stor hjälp för de personer från Sydasien som kan läsa urduskripten. Även om många av dem kan läsa engelska kan ibland förståelsen av det svenska ordet, uppfattad genom engelskan bli känslomässigt otillfredsställande. Därtill är lexikonet till ovärderlig hjälp för dem som inte kan någon engelska alls, och det är ganska många. För barnen till immigranter från Sydasien som håller på att lära sig föräldrarnas språk är detta lexikon en gåva.

Mitt tack går till Basit Meer, som åtagit sig denna länge försummade uppgift. Nu, då den första delen fullbordats, ser jag fram emot att få den andra ordlistan Urdu-Svenska.

Sain' Sucha

Ordlistan kan beställas från Förlaget Kitabiati, Helgestabodarna, 193 00 Siguna. Priset är 90:-.

bart är att lågkastiga delar sin klasstillhörighet med ett större antal mellan- och högkaster.

En rimligare slutsats är, att det finns många ansatser till klasskamp bland såväl låg- mellan- och högkaster inom underklassen men att kastmotsättningar och ideologi fortfarande dominerar. Klassmotsättningarna är fortfarande underordnade kastmotsättningarna i Indien.

Är klasskamp oförenlig med kast?

Många svåra frågor kvarstår att besvara. Är de moderna kastmotsättningarna av samma typ som de i det medeltida kastsystemet? När är kastmedvetande en tillgång i den indiska miljön? Om den marxistiska rörelsen skall kunna vinna massornas stöd i Indien, vilka aspekter av kast bör då motarbetas och vilka accepteras? Innebär en proletär klasskamp nödvändigtvis en kamp mot kastideologin?

Här finns mycket att diskutera, aspekter som endast antyds i Thomas artikel.

Torvald Olsson

Res till Asien

Rajasthan Den västligaste delstaten i Indien. Vidsträckt stäpper omsluter Thar-öknen. Resan går till de berömda städerna Jaipur, Udaipur och ökenstaden Jaisalmer, men fr a vistas vi i småstäder o byar. Flera intressanta viltreservat. Tre tolkar medföljer. 10.2 35 dgr ca 10 000:-

Kina Tåg till Beijing. Självklart ser vi de historiska sevärdheterna längs resan till Xuzhou Nanjing och Xian, men fr a ser vi det moderna Kina. Vi stannar ca en vecka i en folkkommun. Flyg fr Hongkong. Resan ännu ej färdigplanerad. Maj och september 35 dagar. Pris ca 15 000:-

Bhutan Ett unikt tillfälle för dig som drömt om att kunna resa till Bhutan. Hela 17 dagar i landet - därav priset. Kulturell inriktning med besök i kloster och borgar. Flera kortare vandringar. September 25 dagar. Pris ca 23 000:-

Indonesien Java Bali och Borneo. Vi stannar längre tid på tre platser. På Java kan du bo i en by i några dagar, bestiga aktiva vulkaner och se den gamla kulturen. På Borneo resa på floderna och vandring mellan byar i mindre grupper. 35 dagar. Vår, sommar, höst. Pris ca 12 000 kr.

Natur i Sydasien Nationalparker och kulturella centra i Indien, Nepal och Bangladesh. Bl a båt i Gangesdeltat. För dig som är intresserad av både djurliv och samhälle. En riktig RESA! 25.12-29.1 1985. Pris ca 11 250 kr.

Nepal Tåg genom Indien. Vi stannar i Delhi, Agra, Bharatpur och i Varanasi. Vandring i små grupper med tolk mellan byar i Himalaya. Chitwan Natl Park. 35 dagar. 23.2 och 12.10 1985. 8900:-

Kashmir Vandringar i små grupper mellan byar, kloster och över höga pass i Ladakh. Här har den tibetanska kulturen överlevt! Resan är krävande. 29.6-4.8 1985. Pris ca 11 800 kr.

Samtliga priser inkl alla resor, hotell, tolkar, kvalificerad färdledning, kurslitteratur m m.

Billiga flygbiljetter. Ring och fråga om priset!

LÄS och RES

Christian Jutvik 08/717 54 40

Box 208 133 02 SALTJÖBADEN

-- BESTÄLL PROGRAMMET --

INDIEN

Oppositionen enas

Tre oppositionella partier har gått samman i ett nytt parti under ledning av förre premiärministern Charan Singh. De som samlat sig inför det kommande parlamentsvalet är Lok Dal, Demokratiska socialistpartiet och Rashtriya. En fraktion av Janata-partiet anslöt sig också. Denna har fått namnet Dalit Mazdoor Kisan, de oberörda arbetarnas och böndernas parti. (SdS 22/10).

Sköldpaddsdiplomatik

Utvecklandet av diplomatiska förbindelser mellan Indien och Kina sker med en hastighet näst intill stillastående. Den fjärde rundan samtal, på de senaste fyra åren, slutade utan att man ens enats om vilka principer som skulle gälla för underhandlingarna. Inför det femte mötet, i början av 1985, hyser ländernas diplomater dock stort hopp. Man väntar sig "innehållsrika" samtal, under "ärliga, vänskapliga och hjärtliga" former. Samma sköldpaddströga utbyte kan sägas gälla för relationerna mellan Indien och dess mera betydande grannländer. Ty inget av vikt har egentligen åstadkommit på diplomatisk nivå, under hela 1984, med vare sig Pakistan, Bangladesh eller Sri Lanka.

Massaker i Gujarat

Fem bybor dödades och fyra sårades när polisen gick in för att lösa en jordtvist.

Reagan orolig

Det spända läget mellan Indien och Pakistan, plus en utsipprad CIA-rapport har fått Ronald Reagan att instruera sina ambassadörer i de bägge länderna att verka för bättre relationer. Enligt det material som läckt ut, skulle Indien vara ifärd med att planera en bombraid mot den pakistanska kärnkraftsanläggningen vid Kahuta, 38 km utanför Islamabad. Syftet med den tänkta attacken är att omintetgöra Pakistans möjligheter att på egen hand framställa nukleära vapen. Trots att Indira Gandhi avfärdar det hela som "trams", har rapporten orsakat oro i Pakistan, som bl a förhöjt den militära beredskapen runt anläggningen: "Vi kan inte ta lätt på hot mot vårt fredliga kärnkraftsprogram" säger president Zia-ul Haq. Reagans oro beror på att Pakistan är ett stort mottagarland för amerikanskt bistånd, såväl militärt som civilt. Det stormiga läget runt Pakistan, dels i Afghanistan dels i Punjab och Kashmir, hotar amerikanska investeringar och intentioner. (F.E.E.Review)

Cykelrickshawreform

I Madhya Pradesh har en lag klubbats igenom som gör det omöjligt att hyra ut cykelrickshawarna. Endast de som kör rickshaworna ska vara berättigade att äga dem. Tidigare var det vanligt att cyklarna ägdes av personer som i sin tur hyrde ut dem till förarna. En rickshaw kostar 2000 rps i inköp och ägaren tog sedan ut en hyra på 5 rps om dagen. Detta innebar att rickshawen var betald på 14 månader. Därefter kunde ägaren sitta och kamma hem vinsten.

Sidensaris i Sydafrika

Benariska sidensaris, textilier, brödsäd och kryddor skeppas och säljs till Sydafrika. "Den indiska regeringen försvarar sin handel med att den inte utan vidare kan blunda för basbehoven hos en miljon invånare av indiskt ursprung". Samma sak sägs om turnerande artister och idrottsmän. Nämligen att det behövs för att "underhålla och vidmakthålla den indiska kulturen i Sydafrika men att inte ta emot några smutsiga pengar därifrån". (SDS 21/10)

N o t i s e r

från Syd asien

16/7 - 1/11 1984

Indira Ijger

En opinionsundersökning angående turerna i Andhra Pradesh, publicerad i India Today den 15 oktober, visar bl a att de tillfrågade har föga förtroende för sin premiärminister. Hela 67 % av de drygt 2 000 utvalda (representerande nio större städer och "alla typer" av väljare) tror inte på Indira Gandhi när hon säger sig vara helt ovetande och utan inblandning i avsättandet av Andhras premiärminister N T Rama Rao, i september. I Hyderabad (Andhras huvudstad) tror bara tio procent att hon talar sanning. Vad det gäller återinsättandet av Rama Rao anser 79 % att det var rätt handlat. På en mera allmän fråga om det går "bra" eller "dåligt" för Indien just nu, ser 19 % en ljusnande framtid an medan 73 % tycker att läget är kass (Calcutta 83 och Dehli 80 %). Av detta tycker man att Indira Gandhis och Kongresspartiets(I) positioner skulle ha försämrats. Men siffrorna på denna punkt är inte alls så tydliga: 51 % tror att Kongress(I) försämrat sina aktier, 29 % att de stärkt sin ställning och 20 % har ingen åsikt alls. Och på frågan om en koalition av oppositionspartier skulle kunna lyckas i ett kommande val, ansåg 42 % att chanserna var goda och 44 % tyckte tvärt om. De tillfrågade fick till slut rösta på ett parti för ett eventuellt kommande Lok Sabha (delstatsparlament) val. Kongress(I) blev det största partiet i alla städer undersökningen gällde, utom i Hyderabad där Telegu Desam med N T Rama Rao var mest framgångsrik.

Strypfarlig turban

Den Sikh, anställd vid Göteborgs spårvägar, som försökt utverka tillstånd att bära turban i arbetet, har fått avslag i Kammarrätten. Sikhens yrkan på att hans religion kräver denna huvudbonad vägrade lätt mot arbetsgivarens motivering: Om passagerarna börjar bråka blir turbanen ett farligt plagg, då den ju består av ett långt tygstycke. Dessutom hör man bättre i en skärmmössa.

PAKISTAN

Gulfströmmen vänder tillbaka

Pakistan kommer att få problem med tillgången på utländsk valuta visar en rapport nyligen publicerad i Pakistan. Av de mellan 1,79-2,46 miljoner pakistanier som gav sig iväg till Gulfländerna på 70-talet är många nu på väg tillbaka. Arabländerna väntas i fortsättningen bli mer intresserade av utbildad arbetskraft. De pakistanska gästarbetarna har till 79 % bestått av kroppsarbetare. Den ekonomiska krisen förstås av det faktum att de pengar utlandsarbetarna skickar hem till sina familjer utgjort 53 % av Pakistans totala utlandsvaluta. Visserligen kommer även i fortsättningen stora skaror (beräknat till 840-890 000) att ge sig iväg, men skillnaden ligger i att den tillbakavänder strömmen också blir stor (580-600 000). Detta ger en nettoutflyttning på 52-58 000 personer.

AFGHANISTAN

Sovjeteraider in i Pakistan

Sovjet försöker nu tvinga Pakistan att upphöra med sitt stöd till den afghanska gerillan. Upprepade flygraidar in över pakistanskt territorium har orsakat svåra förluster i de afghanska flyktinglägren. Gerillan svarade med att intensifiera sina aktioner i Kabul. De har dödat och sårat civila sovjetsympatisörer. Motståndsrörelsens attacker kulminerade under september med raketanfall och explosioner i Kabul, de svåraste sedan augusti 1983 enligt västdiplomatiska bedömmare.

BANGLADESH

Oppositionen i protest

President Ershad planerar för val den 8:e december. Han tänker sig ett stegvis tillbakadragande av undantagslagarna med början den 1:e november. Oppositionen däremot vill hindra valfusk. Deras bud är att undantagstillståndet genast hävs och att en tillfällig regering utses. I september och oktober har protesterna avlöst varandra. Den 27:e september lamslog en generalstrejk Dahka och hamnstaden Chittagong. Den 14:e oktober var det dags för det största massmötet mot president Ershad någonsin. Oppositionen hotar med bojkott av valen och generalstrejk valdagen om inte presidenten hör-sammar deras krav. (Asiaweek 841026)

NEPAL

Fredszone

Nepal föreslog den 26:e september FN:s generalförsamling att få bli utsedd till fredszone. Förslaget är ett försök till avspänning i Asien. (The Statesman 840927)

MALDIVERNA

Handelsförbindelser

Indien ska hjälpa Maldiverna att få igång handelsinriktat jordbruk. Avtalet gäller också igångsättandet av småskalig industri och reguljära sjöförbindelser mellan Indiens västkust och Maldiverna. (The Statesman 840928)

Krönikörer: Eva Johansson och Johan Tell

Einar Lundquist
Box 1584

221 01 LUND

26.02.85

Ganesh

Den goda börjans Gud

Elefantguden är känd under många namn: Ganesh, Ganesa, Pillayar, m fl. Han är Sydasien-redaktionens favoritgud.

Kan man undgå att charmeras av denne gemytliga figur med elefanthuvud och människokropp och att fascineras av hans riddjur – näbbmusen!

På sätt och vis förkroppsligar han den absurda paradoxen – den oformliga elefanten på den näpna lilla näbbmusen. Paradoxen går igen i hans kropp, människa med elefanthuvud. Och så de små plirande vänliga ögonen!

Dessutom är han den goda börjans gud. Bonden begår ett symboliskt offer till honom innan han börjar plöja. Man går alltid till Ganesas tempel innan man beger sig ut på resa eller ger sig in på ett stort företag. Där emot får han, så vitt vi vet, inte skulden om något går galet eller om skörden slår fel. Man följs tydligen alltid av hans välvilja, även om den inte alltid räcker till för att säkra framgång.

Alltså kan man knappt undgå att tycka om Ganesh. Därför får han markera både början och slutet på detta nummer av Sydasien. Båda bilderna är fotografier av en *papier maché*-skulptur av Ganesh i en mycket ovanlig pose. Vanligtvis avbildas han sittande med den stora magen hängande över låren. Men här kommer han gående – själv på resa?